

ECOURI

UCRAINE

Revistă literar-culturală și educativ-informativă
a Uniunii Ucrainenilor din România

AUGUST-
SEPTEMBRIE
2025

Mesajul Uniunii Ucrainenilor din România pentru începutul anului școlar 2025–2026

Dragi elevi, profesori și părinți,

În fiecare toamnă, odată cu deschiderea noului an școlar, trăim un moment de emoție și speranță, care depășește simpla festivitate și devine o adevărată sărbătoare a educației. Este ziua în care entuziasmul copiilor, care pășesc cu ochii strălucitori în sălile de clasă, se împletește cu încrederea părinților, mereu alături de ei, și dăruirea profesorilor, care prin muncă și vocație cultivă dragostea de cunoaștere și respectul pentru valori.

Educația rămâne cel mai puternic sprijin pe care îl putem oferi generațiilor tinere. Pentru comunitatea noastră ucraineană, educația are o însemnătate deosebită, având drept centru de greutate limba maternă ucraineană, liantul identității noastre, puntea între generații și cheia prin care ne exprimăm sensibilitatea și apartenența. Ea nu este un simplu obiect de studiu, ci comoara sufletului nostru, garanția că rădăcinile și valorile moștenite de la strămoși vor fi transmise mai departe, în forme moderne, dar nealterate în esență.

Uniunea Ucrainenilor din România și-a asumat cu perseverență misiunea de a sprijini educația în limba maternă, fiind pe deplin convinsă că doar prin cultivarea identității putem forma tineri liberi, demni și bine pregătiți pentru viitor. Am dotat școlile cu tehnologie modernă, am susținut elevii cu burse, transport și cazare, am facilitat accesul la studii universitare și am creat oportunități prin organizarea

de tabere, concursuri și activități culturale. Pentru cadrele didactice, organizăm consfătuiri, mese rotunde și cursuri de perfecționare, oferindu-le instrumentele necesare pentru a răspunde provocărilor educației de astăzi.

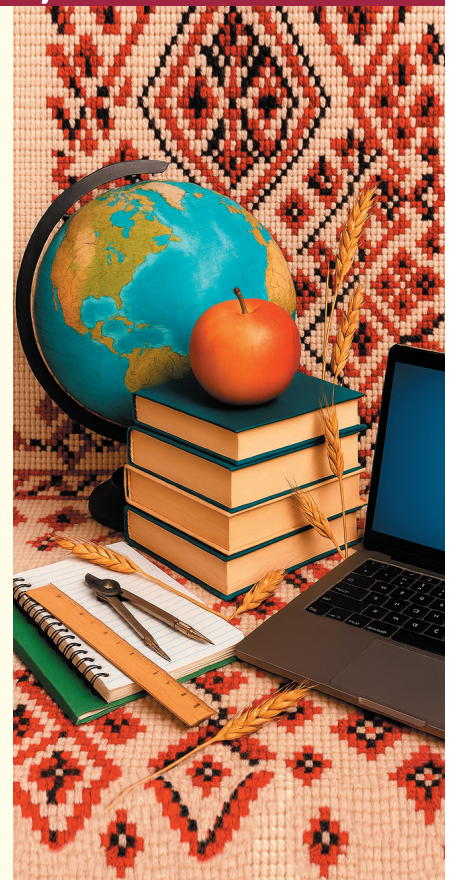
Toate aceste eforturi sunt subsumate convingerii că limba și cultura ucraineană nu restrâng orizonturile, ci le largesc, pentru că îi ancorează pe tineri în propria identitate și le oferă, în același timp, șansa de a se exprima autentic în fața lumii întregi.

Dragi elevi, vă îndemnăm să prețuiți și să cultivați limba maternă ca pe o adevărată comoară, să priviți fiecare lecție ca pe o oportunitate și fiecare obstacol ca pe o treaptă spre reușită. Dragi părinți, vă mulțumim pentru încrederea și sprijinul pe care le oferiți copiilor, iar vouă, stimați profesori, vă transmitem recunoștința noastră pentru răbdarea și dăruirea cu care formați generațiile viitoare.

La început de drum, dorim ca anul școlar 2025–2026 să fie unul rodnic, plin de împliniri și bucurii. Uniunea Ucrainenilor din România rămâne alături de voi, un partener devotat al școlii și al comunității, convinsă că numai prin colaborare și respectarea diversității putem construi un viitor mai bun pentru copiii noștri.

Mult succes în noul an școlar!

În numele Consiliului (Radei) Uniunii Ucrainenilor din România,
Președintele Uniunii Ucrainenilor din România,
Deputat **Nicolae-Miroslav PETREȚCHI**

TOAMNA ÎN CREDINTELE ȘI TRADITIILE UCRAINEȚILOR

Sfârșitul verii predisune, de obicei, la nostalgie, dar noul anotimp care își deschide porțile pentru noi – toamna – aduce cu el o perioadă deosebit de frumoasă, încărcată de multiple semnificații spirituale.

Ne propunem, în cele ce urmează, să prezentăm sintetic câteva credințe și obiceiuri legate de ciclul calendaristic al toamnei, respectate de ucrainenii din cele mai vechi timpuri, unele dintre ele fiind moștenite de la vechii slavi.

În tradiția ucraineană, sosirea toamnei reprezenta nu doar schimbarea unui anotimp, ci și o perioadă specială în care oamenii aduceau un omagiu naturii, adunau roadele muncii lor și se pregăteau de odihna de peste iarnă. Majoritatea ritualurilor din cadrul obiceiurilor calendaristice se desfășurau la o dată fixă, cele mai multe fiind legate de anumite sărbători religioase.

Ciclul obiceiurilor legate de toamnă avea în centru activități legate de adunatul recoltelor, de întoarcerea animalelor de la pășune și de efectuarea unor munci specifice în gospodărie. O particularitate a acestor activități era aceea că, din cauza faptului că zilele deveneau mai scurte și mai reci, multe dintre ele se transformau în șezători, desfășurându-se în interiorul gospodăriilor.

Obiceiurile de toamnă începeau la data de **1 septembrie** (după calendarul gregorian) sau **14 septembrie** (după calendarul iulian), care coincidea cu începutul anului bisericesc, ziua în care era sărbătorit Sfântul Simeon Stâlpnicul, numit în popor *cel care conduce/petrece vara* (Лімопрводець). Toamna debuta cu sărbătoarea populară creștină numită „Nunta lumânării” (Свічене весілля sau Весілля Свічки). În această zi, flăcăii și fetele se adunau în casa în care urma să se desfășoare șezătoarea și „căsătoreau” o lumânare cu o păpușă. Fiecare participant la acest ritual trebuia să-și aprindă lumânarea de la lumânarea „căsătorită” și s-o ducă acasă fără a o stinge. Se presupune că obiceiul are rădăcini în vremurile păgâne, simbolizând omagiul pe care îl aduceau oamenii focului și copacului.

Tot acum oamenii începeau să recolteze cartofii, aprindeau, pe câmpuri sau în grădini, mari focuri unde coceau cartofi, îi mâncau și se încălzeau. În aceeași zi, femeile care se îndeletniceau cu țesutul își așezau în casă războaiele de

țesut și începeau să țeasă. Tot de sărbătoarea Sfântului Simeon, băieților li se permitea să urce pe cal pentru prima dată, acesta fiind un eveniment foarte important în viața tinerilor, păstrat din vremurile cnejiilor.

Sărbătoarea Tăierii Capului Sfântului Ioan Botezătorul (Головосіки), celebrată la **11 septembrie**, după calendarul iulian, era considerată în popor ziua când apar ultimele furtuni. Se spunea că dacă, în această zi, se aude vreun tunet, acest lucru însemna că toamna va fi caldă și lungă. În păduri, oamenii adunau rădăcini de plante medicinale și, de asemenea, culegeau ultimele flori de sunătoare, care erau puse apoi la macerat în rachiu pentru a fi folosite ca leac. Până în ziua de azi, ucrainenii consideră că, în această zi, este interzis să se taie ceva ce are formă rotundă, care amintește de Capul Sfântului Ioan Botezătorul și că e mare păcat să fierbi borș.

Sfârșitul lui septembrie, când se sărbătorea și Înălțarea Sfintei Cruci (**27 septembrie**, după stilul vechi), era însoțit de plecarea păsărilor în ținuturile calde. Primul care pleca era cucul, considerându-se că el are cheia de la acel ținut. De asemenea, exista convingerea că șerpilor se ascund în văgăuni sub pământ. Oamenilor le era interzis să meargă în pădure, deoarece se credea că, dacă cineva e mușcat de un șarpe, acesta va fi tras în văgăuna lui și va muri înghețat peste iarnă. Oamenii credeau că, după această mare sărbătoare, se apropia iarna, zilele deveneau mai reci și, din această cauză, toate recoltele trebuiau culese și puse la adăpost, pentru a le feri de ger. O șezătoare specifică era cea când se pune varza la murat (капустяна вечірка), iar înainte de începerea ei, tinerele fete rosteau un descântec pentru a-și întâlni iubirea.

La mijlocul lui **octombrie**, pe data de **14**, se sărbătorește una dintre cele mai respectate sărbători din Ucraina – Acoperământul Maicii Domnului (Покрови). De această zi era legată tradiția ca femeia cea mai în vârstă din casă să ia ștergarul cusut ce se așeza pe icoana Născătoarei de Dumnezeu și să-l atârne deasupra ușii de la intrarea în casă, pentru ca toți membrii familiei să fie sănătoși.

(Continuare la pag. 5)

Cristina SILAGHI (BUMBAR)

Nicolae-Miroslav PETREȚCHI – 40

Interviu realizat de Mihaela HERBIL

Cuvântul care îl definește pe Nicolae-Miroslav Petrețchi este, fără doar și poate, ucrainean. Născut într-o familie de intelectuali ucraineni, într-o localitate cu populație ucraineană, crescut în spirit ucrainean, înconjurat de obiceiuri și tradiții ucrainene și, de la vârsta de 30 de ani, dedicându-și viața comunității ucrainene din România, drumul lui Nicolae-Miroslav Petrețchi era predestinat, încă de la bun început, unei misiuni nobile și onorante, aceea de conservare și perpetuare a tezaurului material și spiritual al ucrainenilor din România. A fi apărătorul și promotorul valorilor culturale ucrainene, a înțelege faptul că identitatea națională nu este un concept abstract, ci o realitate vie, concretă, clădită de-a lungul secolelor prin limbă, cultură, tradiții, istorie și credință, a milita prin toate mijloacele legale, conferite de poziția de deputat în Parlamentul României, pentru concretizarea unor proiecte menite a sprijini comunitatea ucraineană, iată câteva dintre exemplele care „vorbesc” despre abnegația și responsabilitatea cu care Nicolae-Miroslav Petrețchi și-a asumat această misiune.

Acum, la ceas aniversar, la împlinirea frumoasei vârste de 40 de ani, dorim să creionăm portretul omului și al președintelui Uniunii Ucrainenilor din România, al deputatului Nicolae-Miroslav Petrețchi, prin ochii câtorva persoane care, la fel ca domnul deputat, au înțeles însemnătatea misiunii asumate, pășind, umăr lângă umăr, alături de acesta, pe drumul materializării ideii naționale ucrainene. LA MULȚI ANI!

Mihaela Herbil: Stimate doamnă Liuba Horvat, sunteți de mai multe mandate secretarul general al Uniunii Ucrainenilor din România, persoana care l-a însoțit și a fost alături de domnul deputat la cele mai importante întâlniri, evenimente și proiecte derulate de Uniune atât în țară, cât și în afara ei. Ați putea să ne împărtășiți care a fost mesajul domnului președinte transmis liderilor comunității ucrainene și ce v-a impresionat cel mai mult?

Irina-Liuba Horvat: Rolul domnului deputat Nicolae-Miroslav Petrețchi în coagularea comunității noastre a fost ilustrat de-a lungul vremii prin multitudinea de manifestări pe care le-a inițiat în teritoriu, dar și prin propunerile și pozițiile pertinente pe care le-a avut în timpul exercitării mandatelor sale parlamentare. Este suficient să comparăm activitatea domnului deputat cu cea a predecesorilor săi, ca să ne putem da seama de evoluția calitativă și cantitativă de care s-a bucurat Uniunea Ucrainenilor din România. Toate acțiunile organizate în fiecare comunitate din România demonstrează faptul că ucrainenii de la noi reprezintă o voce distinctă în corul minorităților naționale din România. În actualul context geopolitic, când Ucraina trebuie să facă față agresiunii imperialismului rusesc, UUR, prin domnul deputat, a avut o preocupare permanentă pentru gestionarea situației refugiaților, dar și de ajutorare a conaționalilor noștri aflați în dificultate. Trebuie să remarcăm faptul că domnul deputat Nicolae-Miroslav Petrețchi este un neobosit luptător pentru drepturile tuturor ucrainenilor din România și se implică în mod plener în soluționarea acestora, astfel că fiecare ucrainean din țara aceasta este conștient de faptul că există un om la care poate apela cu încredere și care cu siguranță va rezolva problemele și doleanțele comunității ucrainene. Aș mai remarca grija pe care domnia sa o manifestă față de tânăra generație. Organizarea taberelor pentru copii și tineret este un model de educație în spiritul respectării valorilor culturale, care ne definesc ca neam. Totodată, nu trebuie să uităm și modelul de organizare a structurilor noastre în ceea ce privește administrația publică locală, dezvoltarea învățământului în limba ucraineană maternă, lucruri care coagulează și mai pregnant conștiința noastră identitară. Domnul deputat este un fervent promotor al ideii integrării în structurile Euroatlantice ale Ucrainei și ale Republicii Moldova ca garanție a prosperității, siguranței și stabilității acestor două state vecine. În acest sens, UUR și domnul deputat desfășoară un program amplu de colaborare internațională, în care este privilegiată ideea antrenării entităților politice, administrative, economice, culturale din aceste țări, ca etape esențiale pentru integrarea acestora și realizarea unui climat de normalitate și stabilitate în această parte a Europei. Ar mai fi multe de spus, pentru că agenda de lucru a domniei sale este extrem de bogată, dar aș concluziona cu un singur gând, și anume acela că omul sfințește locul și trebuie să recunoaștem că domnul deputat reprezintă, în esență, o șansă și o speranță pentru toți cei care vibrează la ideea că ucrainenii sunt oameni cinstiți, dârji, care știu să-și apere libertatea și identitatea, de multe ori, chiar cu prețul vieții.

Mihaela Herbil: Stimate domnule Fabian Popovici, sunteți unul dintre cei mai tineri, dar și unul dintre cei mai activi angajați ai Uniunii, chiar cel mai tânăr consilier al domnului deputat. Am insistat asupra adjectivului „tânăr”, tocmai pentru a sublinia importanța rolului pe care îl joacă tinerii în dinamica acestei organizații. Ați făcut parte din Uniune de la o vârstă fragedă, inițial ca membru al corului și al trupei de dansuri, iar, mai apoi, ca membru al echipei domnului deputat. Sunteți unul dintre cei mai respectați și admirați tineri din organizație, apreciere pe care v-ați câștigat-o prin seriozitatea și maturitatea abordării problemelor. Cum ați defini rolul domnului deputat în parcursul dumneavoastră personal și profesional?

Fabian Popovici: Domnul deputat Petrețchi a devenit, pentru mine, mult mai mult decât un lider; a devenit un adevărat model de viață, un model de verticalitate cum, sincer, nu am mai întâlnit până acum, cu un aport major în parcursul meu, fiind cel care nu doar mi-a valorificat competențele, ci m-a învățat să le îmbunătățesc constant. Am văzut mereu în domnia sa dorința sinceră de a mă vedea mai bun în fiecare zi și am înțeles ce înseamnă să fii un reper de moralitate și principialitate, dar mai mult decât atât, m-a învățat că adevărata fericire

vine nu doar din împlinirile personale, ci mai ales din binele pe care îl faci pentru ceilalți, lăsând în urma ta lucruri care dăinuie. Pentru mine, relația cu domnul deputat rămâne o șansă extraordinară de a învăța zi de zi nu doar despre politică sau viață publică, ci despre ce înseamnă să fii cu adevărat un om de caracter.

Mihaela Herbil: „Copilăria noastră nu este doar o amintire – este solul pe care crește restul vieții.” Pornind de la aceste cuvinte ale renumitei scriitoare ucrainene Oksana Zabujko, aș dori să te întreb, dragă Adelina, ce amintiri îți trezește copilăria trăită alături de fratele tău?

Adelina: Într-adevăr, copilăria noastră a fost una deosebită, presărată cu foarte multe momente amuzante, cu multe râsete și voie bună. Copilăria este o oază plină de amintiri frumoase din care ne delectăm cu mult drag și dor, cu zâmbetul pe buze, și în perioada maturității. Îmi vin în minte nenumărate peripeții și năzbâtii pe care le făceam împreună cu fratele meu și cu verișorul nostru, pe una dintre ele chiar am intitulat-o „Operațiunea: Pana fermecată și ardeul iute”, care l-a avut drept protagonist pe bunicul nostru. Este important să ne reîntoarcem din când în când în copilărie, pentru primenirea noastră sufletească.

Mihaela Herbil: Stimate domnule Costel Ilie, reprezentați un model de colaborare inter-etică la nivel înalt, dumneavoastră nefiind etnic ucrainean, ci român. Chiar dacă, la prima vedere, pare ușor neobișnuit acest lucru, ați demonstrat cu prisosință prin acțiunile pe care le desfășurați în cadrul Uniunii Ucrainenilor din România că profesionalismul și loialitatea nu au culoare etnică. În calitatea dumneavoastră de consilier superior al Uniunii Ucrainenilor din România, ați avut prilejul, de-a lungul timpului, să lucrați îndeaproape cu domnul deputat, motiv pentru care aș dori să ne dezvăluiți, pe scurt, un episod care v-a impresionat sau v-a schimbat percepția asupra etniei noastre.

Costel Ilie: Vă mulțumesc, doamnă Herbil, pentru cuvintele generoase și pentru oportunitatea de a împărtăși din experiența mea profesională. Aprecieria dumneavoastră, doamnă Herbil, mă onorează și, în același timp, mă responsabilizează. Colaborarea mea cu Uniunea Ucrainenilor din România a fost, de la bun început, o confirmare a faptului că valorile precum profesionalismul, respectul și devotamentul nu cunosc granițe etnice. Am descoperit în cadrul acestei comunități o deschidere autentică și un atașament profund față de tradiție, cultură și educație – aspecte care au contribuit esențial la formarea unei relații de încredere și colaborare reală. Un episod care m-a marcat în mod special s-a petrecut în timpul unei acțiuni organizate în Maramureșul istoric, într-o localitate cu populație majoritar ucraineană. Era o zi de primăvară, iar în cadrul evenimentului cultural dedicat Zilei Limbii Materne Ucrainene, când am fost martorul unui moment de o sensibilitate rară: copiii școlii locale au recitat poezii în limba ucraineană, purtând costume tradiționale cusute manual de bunicii lor. În sală, am văzut lacrimi în ochii oamenilor în vârstă, care trăiau, cu o emoție greu de exprimat, bucuria de a-și vedea cultura dusă mai departe. Acel moment m-a făcut să înțeleg, într-un mod profund, că apartenența etnică nu este o simplă identitate birocratică, ci o moștenire vie, transmisă prin limbă, gest, simțire și comunitate. Mi-a schimbat percepția nu doar asupra etniei ucrainene, ci și asupra importanței păstrării identităților minoritare în ansamblul unei societăți moderne și incluzive. Colaborarea mea cu domnul deputat Nicolae-Miroslav Petrețchi a fost esențială în conturarea acestor înțelegeri. Prin exemplul domniei sale – prin echilibrul, dedicația și respectul cu care tratează fiecare inițiativă – am învățat că dialogul interetnic autentic poate deveni o sursă de îmbogățire reciprocă, nu doar o simplă coabitare instituțională.

Mihaela Herbil: Stimate doamnă Cornelia Partenie, și dumneavoastră, la fel ca domnul Costel Ilie, sunteți o româncă „ucrainizată”, dacă-mi permiteți termenul, care, de ani buni, în calitate de administrator al UUR, slujește cu devotament și cu deosebită conștiinciozitate ideea noastră comună, aceea de consolidare a specificului nostru identitar. Cum ați descrie relația domnului deputat cu dumneavoastră și cu cei din jur?

Cornelia Partenie: Relația domnului deputat cu mine și cu toți colegii este una aparte, pentru că reușește să transforme mediul din Uniune și din departament dintr-un simplu loc de muncă într-un cadru familial, bazat pe prietenie și încredere, fiind omul care știe să asculte, să motiveze și să ne facă să ne simțim parte dintr-o echipă unită. Prin exemplul său, ne inspiră să dăm mereu tot ce avem mai bun și ne amintește că ceea ce facem nu e doar muncă, ci o contribuție reală la păstrarea acestui „specific identitar” al comunității. Pentru mine și pentru colegi, relația cu dumnealui înseamnă sprijin, motivație și o mare sursă de încredere.

Mihaela Herbil: Stimate domnule Bogdan Moisei, în calitatea dumneavoastră de prim-vicepreședinte al Uniunii Ucrainenilor din România, l-ați însoțit pe domnul deputat la numeroase acțiuni, ați fost martorul nenumăratelor proiecte inițiate și derulate în scopul consolidării valorilor noastre comune, ați asistat la încheierea de acorduri și de parteneriate cu diferite instituții din țară și din străinătate. Din poziția dumneavoastră de reprezentant al ucrainenilor la vârful organizației, cum ați descrie leadershipul domnului deputat?

Bogdan Moisei: Pentru mine, domnul deputat Nicolae-Miroslav Petrețchi este, înainte de toate, un om care știe să fie aproape de comunitate. Am avut ocazia să îl însoțesc la foarte multe acțiuni și să văd cu ochii mei câtă pasiune și energie pune în tot ceea ce face. Nu este genul de lider care rămâne la distanță, ci se implică direct, ascultă, încurajează și găsește soluții. Am fost martor la inițiative care au însemnat enorm pentru noi, cum este instituirea, prin Legea nr. 213/2018, a Zilei Limbii Ucrainene în România, la data de 9 noiembrie – un pas istoric pentru păstrarea și recunoașterea identității noastre. La fel de importante au fost și parteneriatele pe care le-a construit atât în țară, cât și în Ucraina, prin care a arătat că rădăcinile noastre sunt vii și că solidaritatea contează. Pentru mine personal, a lucra alături de dânsul a fost o experiență care m-a inspirat. Am văzut la el nu doar un conducător, ci un om care știe să adune oamenii în jurul unor valori comune și să le dea încrederea că fac parte dintr-o familie puternică. Iar acest fel de leadership, bazat pe suflet și pe apropiere, cred că este cel care dă adevărata forță comunității noastre.

Mihaela Herbil: Dragă doamna Iryna, sunteți recunoscută în Uniune ca fiind un om deosebit de creativ și cu o extraordinară capacitate de muncă, coordonând, în calitate de redactor-șef, cea mai apreciată revistă literar-culturală a scriitorilor ucraineni din România «Hau zonoc» („Glasul nostru”). De asemenea, sunteți o susținătoare a tinerilor și a celor care pășesc în Uniune, oferindu-le ajutorul necondiționat și încurajându-i pe drumul lor profesional, cu precădere în cel gazetăresc, dar nu ezitați nici când vine vorba de îndrumarea lor în plan literar sau tehnic. Care credeți că este domeniul în care domnul deputat excelează sau în ce domeniu s-a remarcat inovativ?

Iryna Moisei: În toți acești ani de colaborare cu domnul Nicolae-Miroslav Petrețchi, am avut ocazia să-l cunosc nu doar ca președinte al UUR și deputat, ci ca om – implicat, sincer și profund devotat comunității ucrainene din România. L-am văzut acționând în momente dificile și în contexte variate, mereu cu aceeași liniște interioară și hotărâre clară. Este un exemplu de echilibru între calm și determinare, între discreție și eficiență. Ce mă impresionează profund este capacitatea sa de muncă absolut remarcabilă. Îl văd mereu prezent – fie în Parlament, unde reprezintă cu demnitate comunitatea ucraineană, fie în teritoriu, la întâlniri cu oamenii, la semnarea de acorduri, la construirea de punți între instituții și comunități. Unul dintre marile sale atuuri este arta de a comunica: Nicolae-Miroslav știe să asculte cu adevărat, să înțeleagă dincolo de cuvinte și să răspundă limpede, argumentat, cu respect și fermitate. Are darul de a transmite clar ideile sale, de a construi punți prin dialog și de a aduce oamenii împreună, indiferent de contextul în care se află. Îndeosebi, admir modul în care motivează și inspiră tinerii. Nu doar că le este alături, ci îi și provoacă să gândească liber, să se implice, să aibă curajul de a construi. Le oferă spațiu, încredere și susținere reală – iar acest lucru face o diferență enormă în formarea unei generații care va duce mai departe identitatea ucraineană în România. Este un privilegiu să lucrezi alături de un om atât de implicat, sincer și eficient. Îl prețuiesc nu doar ca lider, ci și ca model de implicare, comunicare și responsabilitate.

Mihaela Herbil: Stimate domnule Mihai Traista, sunteți cunoscut și recunoscut în Uniune nu doar prin prisma calității dumneavoastră de președinte al Filialei București a UUR, ci și

prin cea de scriitor prolific, în limbile română și ucraineană, de jurnalist și de activist civic. De asemenea, pe lângă numeroase aspecte profesionale care vă leagă de domnul deputat, mai aveți un punct în comun: ați fost elevii aceiași învățătoare – doamna Hafia Dzeabeniuc – în generații diferite, evident. Dar întrebarea mea are legătură cu calitatea dumneavoastră de scriitor: cu ce personaj din creațiile dumneavoastră l-ați asemui pe domnul deputat și de ce?

Mihai Traista: Domnul deputat chiar este personajul principal al unei povestiri pentru copii, scrisă de mine și publicată în volumul „Cartea de citire” în anul 2015. Este o povestire hazlie, o întâmplare din copilăria domniei sale, pe care am aflat-o din relatările unui membru al familiei. Dacă ar fi să-l asemăn cu un personaj din creațiile mele, fără ezitare l-aș vedea în chipul lui Maksym Surduc, din nuvela „Aproapelui cu ură” – pentru reușita sa în viață, pentru verticalitatea cu care a străbătut drumul anevoios al devenirii. Nu mă refer neapărat la funcțiile pe care le ocupă astăzi, ci la greutățile pe care le-a purtat cu răbdare și le-a învins cu demnitate. L-aș asemăna, totodată, și cu Ivan Kocerha, din romanul „Onoarea hoților de cai”, pentru calitatea sa rară de om, dar mai ales de creștin – acel har de a trece peste, de a ierta cu adevărat pe cei care i-au greșit. Am văzut nu o dată această noblete lăuntrică la el: o iertare tăcută, firească, aproape uitată în lumea de azi.

Mihaela Herbil: Stimate domnule Vasile Captaru, în calitatea dumneavoastră de jurnalist și cunoscător al realităților și problemelor comunității ucrainene din România, sunteți la zi cu toate interpellările și cu toate proiectele legislative inițiate de domnul deputat. Care este, în opinia dumneavoastră, top trei al celor mai relevante interpellări/proiecte de lege pentru comunitatea ucraineană, inițiate de domnul deputat?

Vasile Captaru: Urmărind îndeaproape activitatea domnului deputat, cred că este aproape imposibil să selectezi doar trei interpellări sau proiecte de lege și să le ierarhizezi, pentru că toate demersurile domniei sale derivă din nevoile reale ale oamenilor, sunt soluții la problemele comunității ucrainene din România. Aceste probleme sunt variate, dar mă impresionează, de fiecare dată, responsabilitatea cu care domnul Petrețchi își asumă rolul de a-i sprijini pe cei care au nevoie de ajutor, atitudinea sa deschisă, forța și devotamentul în lupta pentru oameni. Dedicarea sa, dublată de perseverență, arată cât de puternic poate fi spiritul uman atunci când este ghidat de valori autentice. Este o lecție de implicare, curaj și respect pentru comunitate.

Mihaela Herbil: Stimate domnule Corneliu Irod, sunteți o figură emblematică în spațiul literar ucrainean și român, deopotrivă, contribuția Dumneavoastră la propășirea culturală a ucrainenilor din România fiind inestimabilă. Sunteți membru fondator și colaborator al Uniunii Ucrainenilor din România încă de la înființarea organizației, fiind martor la diferite schimbări de sisteme, guverne, implicit în ceea ce privește Uniunea. Prin prisma vastei experiențe profesionale și de viață acumulate, sunteți cel mai în măsură să apreciați rolul de liant între generații al domnului deputat. Așadar, în opinia dumneavoastră, a reușit domnul președinte să pună la aceeași masă seniorii și tânăra generație?

Corneliu Irod: Întrebarea Dumneavoastră, stimată doamnă Mihaela Herbil, ar comporta o abordare mai largă a unei chestiuni atât de importante pentru fiecare om, pentru fiecare colectivitate și, desigur, pentru fiecare națiune, cum este succesiunea generațiilor și legătura dintre ele. Mă voi limita însă la rolul domnului Nicolae-Miroslav Petrețchi – în calitatea sa de deputat în Parlamentul României și în cea de președinte al Uniunii Ucrainenilor din România – în crearea liantului între generații. Intensa, foarte diversă și, în egală măsură, fructuoasă activitate a domniei sale îmi dă suficiente argumente concrete să-l consider cel mai bun dintre președinții pe care i-a avut până acum UUR. Între multiplele sale activități (interne și externe), o constantă permanentă o reprezintă grija pentru tânăra generație; sfera acestei griji cuprinde școala, familia tânără, numeroasele reviste și cărți pentru copii și tineret, olimpiade și concursuri, festivaluri de poezie și cântece ucrainene, tabere de creație și nu în ultimul rând inițiative legislative, pentru a-i feri pe tineri de consumul de droguri. Iar preocuparea permanentă a domnului Nicolae-Miroslav Petrețchi pentru viața tinerilor nu înseamnă altceva decât construirea unei punți – necesare și durabile – între senectute și junețe sau, cum atât de inspirat spuneți dumneavoastră, a pune la aceeași masă seniorii și tânăra generație.

recenzie

Mihai Hafia TRAISTA, *Între dragoste și moarte* (poem maramureșean), traducere din ucraineană și note de Stepan-Cristian-David Traista București, RCR Editorial, 2025, 206 p.

Volumul reprezintă un document literar de excepție, ce îmbină genurile canonice (epic, liric, dramatic), precum și diverse stiluri de exprimare (discursul indirect, discursul indirect liber, vorbirea interioară). Tradus din limba ucraineană de Stepan-Cristian-David Traista, poemului („maramureșean”, prin inserția de hore sau zicători ale zonei, altminteri universal în extensiune tematică) îi sunt adăugate, sub formă de mottouri la secțiuni, poezii din creația lirică românească a lui Mihai Hafia Traista. În acest mod, dialogul lingvistic și cultural dintre poporul ucrainean și cel român capătă noi valențe, ale căror graiuri sunt puse în părtășie prin nucleele de viziune a lumii și a existenței încapsulate în structurile limbajului. Structurările idiomatice păstrează, în fondul semantic al ambelor limbi, cristalizarea unor coținuturi semnificaționale intuitive, cu conotații afective și religioase, astfel încât, dat fiind mediul în care se desfășoară evenimentele, filonul tradiției este conservat, ba chiar amplificat. În raport cu originalul, nu există fisuri de traducere, iar transpunerea din limba sursă în limba țintă nu pune problema unor diferențe capitale de nuanță. Astfel „românizat”, poemul capătă prerogativele unei scrieri de indubitabil interes din partea filologilor români, care pot da seamă de raporturile româno-ucrainene inclusiv la nivelul graiului din vorbirea unor personaje. O asemenea măiestrie în redarea conținutului poetic ne face cu atât mai receptivi la simbioza modelatoare dintre viziunea auctorială și cea a traducătorului, simbioză ce pune în evidență, la paritate, capacitatea de a închea lingvistic intuițiile creativității.

Pe parcursul lecturii, frapează insistența, dusă la paroxismul obsesiei, asupra frământărilor cu care lumea de gânduri a personajelor își întrețese consistența. În context, repetiția, chiar a unor pasaje mai ample, potențează intensitatea trăirii lor în dramatismul zbuciumatei existențe. Odată cu gândurile ce îi macină, ființele zămislite prin tărâmul poetic se sfășie între luciditatea datoriei și strălucirea de zenit orbitor a pasiunii fără opreliști. Eroziunea apelor timpului, excruciant exercitată asupra vetrelor conștiinței, admite convergența marotei absolute a iubirii minate de relativism moral. Gândurile sunt iterate compulsiv, uneori cu frânturi noi de informație, ceea ce face posibilă nuanțarea perspectivelor. Grație vorbirii interioare, fluxul de gânduri acoperă, nestingherit, un relief obscurizat de suspansul devenirii, dar supus tragismului ontic. Poveștile integrate pe portativul liric consună, în chip revelator, în crearea unei partituri cu ecouri de lege ancestrală în raport cu care pasiunile personajelor intră în violent conflict, ducând la un deznodământ previzibil, dar atroce sub aspectul revendicării echilibrului pierdut. Conștiința personajelor este expusă forțelor subminatoare, cu entropia individuală și colectivă ca efect inexorabil.

Dragostea și moartea, polii între care se consumă existența omului în lume, își cer, rând pe rând, tributul și amprentează etosul colectivității pe linii divergente. Pe de-o parte, gura lumii condamnă, selectiv, comportamentul și atitudinea față de normele sociale a unora dintre personaje, în special a acelora care, răspunzând chemării erotice, comit adulter și, într-un subiacent spirit de frondă ce reflectă inadecvarea la standardele impuse prin tradiție, opun rezistență oricărei tentative de neutralizare a impulsurilor, a dorințelor, a emoțiilor și a sentimentelor. Pe de altă parte, propriile insuficiențe sunt, în genere, fie ocolite sau uitate, fie hipertrofic asumate de eroii acestui poem ce pare o extensie textuală a conceptului de hybris.

Situațiile oglindesc o schematizare prototipică a relațiilor interumane: personajele principale intră în conflict pe fondul sentimentelor sau al resentimentelor esențializate geometric. Gura lumii funcționează ca un cor de tragedie antică, în ecouri tenebroase. În timp ce spațiul, chiar la scara unui continent (fantoma războiului care bântuie conștiințele, deopotrivă proleptic, ca spectru al viitorului, și evocativ, la eroii întorși de pe front) se contractă și se reduce la câteva coordonate esențial calitative, timpul cunoaște o dilatare de substanță, tocmai spre a cuprinde suma tensiunilor psihologice, lungile așteptări, climaxul revederii, momentele de pasiune erotică, clipele ce despart viața de abisul morții, lupta interioară dată între extazul împlinirii și agonia ratării, insolitarea percepției cu acute senzații ale prezentului torturant în simbioză cu metamorfozele trecutului filtrat de retorta afectivității.

Între libertatea de a trăi iubirea în pofida oricărei convenții sociale și povara datoriei de soție, eroinele traversează un lung defileu al suferinței, modelând relieful textual cu un flux al conștiinței la limitele inefabilului. Nu mai prejos se situează personajele masculine. Atinși de morbul iubirii interzise, frații Berejneak se supun acelorași rigori ale unui destin potrivnic. Grigor Berejneak este surprins tangențial, mai mult din evocarea celorlalte personaje, inclusiv a fratelui său, Andrei, care va deveni, în partea a doua a poemului, protagonistul urmărit de aceleași umbre ale îndoielii în căutarea fericirii. Uciderea lui Grigor de soțul ultragiă, Ion Bursuc, echivalează cu o aparentă înăbușire a hybrisului erotic, amplificând însă orgoliul spălării onoarei în fața societății. Pe canavaua regretelor, Ion Bursuc găsește un aliat surprinzător: tatăl victimei, Alexe Berejneak, care, considerându-se, în parte, vinovat pentru lipsa de reacție în privința relației extraconjugale consumate între Ana, soția lui Bursuc, și Grigor, decide să îl ajute pe criminalul devenit fugăr. Îl scapă inclusiv de jandarmi

atunci când Vasile Bursuc, frate hapsân, hotărâse a-l denunța autorităților pentru a păstra și partea lui de avere. Meschinăria condiției umane este magistral creionată, inclusiv prin ecoul biblic al sinuciderii fratelui trădător. Fiecare actant își primește pedeapsa, într-un carusel inexorabil al firii: Grigor este înjunghiat la jocul din sat, soția lui Ion se spânzură, Ion devine fugăr și trăiește din mila lui Alexe Berejneak, iar fratele lui Ion, la rândul lui, se spânzură odată ce banii sunt cheltuiți prin cârciumi și consătenii îl privesc ca pe un paria. Alexe, pe de altă parte, este nevoit să ducă povara bolii psihice a soției, care, după moartea fiului lor, Grigor, înnebunește. În același timp, căutând un rost mai înalt pentru mezinul Andrei, vinde caii și se îngrijește ca acesta să primească educație în oraș. În partea a doua, aflăm că se va fi stins pe catafalcul regretelor, în neantul neputinței.

Conflictele arhetipale se transformă și în partea a doua, unde Andrei, întors de pe front, ajunge în brațele Mariei, soția lui Petre Bilaș, camarad de front, a cărui moarte fusese anunțată telegrafic. Andrei, căsătorit cu Kalyna înainte de începerea războiului, ajunge în sat rănit fizic, dar și decimat spiritual, la aflarea unei vești despre soția sa. Această veste nu e rostită niciodată până la capăt, însă, la final, deducem că aceasta, considerându-l pierdut, își refăcuse viața, după un an de la încorporarea lui pe front. În același timp, Maria, care îl iubea încă de dinainte de căsătorie, ajunge să îl vindece de rănille trupului

și, parțial, ale sufletului. Însă finalul răstoarnă perspectiva, căci Petre, considerat decedat, se întoarce acasă, spre a reface șirul suferințelor zămislite din adulter. Cercul vicios al sentimentelor nu ajunge să închidă rănille, fie că vorbim de răni create din iubire, din orgoliu sau din neputința de a ierta. Ca în tragediile antice sau medievale, poemul lui Mihai Hafia Traista sculpează, în marmura destinului, profilul aspru al unor personaje jertfite pe altarul unei împliniri himerice. Eroii sunt marcați, mai mult sau mai puțin superficial, de vicisitudinile vremii, dar, cu siguranță, tribulațiile interioare îi călăuzesc spre un orizont de plumb.

În complinire cu linia epică și dramatică, poeziile care deschid secțiunile ranforsează dimensiunea eminamente lirică a evocării. Fie că vorbim de câteva mottouri de factură intertextuală (Adrian Păunescu, Dan Verona, Eugen Jebeleanu, versete biblice), fie că ne raportăm la prologurile poetice ale autorului, în mozaicul de ansamblu al poemului, aceste inserții lirice îngroașă rama epico-dramatică, anticipând sau evocând în racursi trăirile personajelor. Dimensiunea intertextuală se subsumează, în fapt, plurivocalității care definește poemul ca întreg. Rezultantă a interferenței sincretice de genuri și stiluri, plurivocalitatea poate fi considerată însăși esența cărții recenzate. Vocile personajelor se întretaie și compun, din crâmpie de gânduri, un dialog între perspective antagonice sau convergente. Vorbirea interioară, cu precădere, înfățișează lupta gândurilor ce populează conștiința aidoma unor valuri când line, când primejdioase, în siajul aducerilor-aminte și al spovedaniilor târzii. Aceleași valuri se îndreaptă, transorizontic, spre limanul himeric al năzuințelor de împlinire.

Dintre tehnicile creative demne a stăruii asupra lor, discursul indirect liber atrage atenția: „Poate nici nu i-a dat pe cercei cât fac... Sigur nu i-a dat... Negustoru-i negustor, nu ține cont de nevoile altora... Cerceii erau din aur bun... I-a adus tatăl ei din Pesta... Bine că i-a dat și-atât... Numai să-i ajungă pentru leacuri... că restul... (...) Dar unde-i patika?... Aici era... imediat după magazinul cu fierătaie... Dar unde a pus rețeta?... Da' împiedicată mai e, uite-o, e în batistă... la un loc cu banii... Nici nu-i de mirare... la câte are pe cap, iar oamenii... ce știu oamenii?... (...) Aice-i potika... la să văd ce-mi dau și cât vor cere... Da, uite, i-au dat niște pilule... câte două pe zi din astea ce-s în cutia verde... una dimineața, una seara, iar pe cele din sticlă, doar una seara... și prafurile dimineața...” Pasajul, din care am redat câteva secvențe și care se întinde pe câteva pagini, este un eșantion magistral (și nu unic!) de discurs indirect liber, în care autonomia vocilor se dizolvă într-un flux comunicativ al diversității perspectivelor. Astfel, vocea naratorului, cea a eroinei și a altor personaje fuzionează, intensificând iureșul gândurilor și subiectivitatea percepției și a emoțiilor. Poemul este înțesat de reflexul stilistic al irumperii afectivității în mărci lingvistice precum suprapunerea dintre persoana I și a III-a, inserția interjecțiilor predicative, folosirea condiționalului și a expresiilor ezitării etc. Vorbirea interioară, marcată prin ghilimele, găsește, în discursul indirect liber, ecoul unor extensii de nuanță.

Similar, notații fugare, dar tulburătoare prin forța evocării, pun enumerațiile în slujba acumulării unei densități paroxistice: „Pe urmă explodau bombe... șuierau gloanțele... zburau schiele... urlau motoarele... nechezau caii... trosneau căruțele... gemeau răniții...” (infernul războiului, perceptibil ca fundal epic, este redat printr-o enumerare de imagini auditive și motorii); „Sufletul suferă, se zbate, se perpelește... Sufletul nu uită... Sufletul nu uită nimic...” (reflecție axiomatică a poverii sufletești); „Tăcerea atârna greu deasupra sufletelor lor... îi apăsa... îi sugruma... îi ardea” (pasaj ce redă tensiunea personajului Vasile Bilaș, trimis de soție să-și dea nora, pe Maria, afară din casă în plină iarnă, căci aceasta locuia încă în casa fiului lor, Petre, căzut pe front, împreună cu Andrei, alesul inimii ei și fragilă stavilă împotriva cotoptitoarei deznădejdi). Natura, personificată în elementele și ritmurile ei tutelare, apare ca o cutie de rezonanță tot spre a amplifica tragismul personajelor.

Transcriem două fragmente revelatoare în acest sens: „Grei ca niște păcate de neiertat, norii negri pluteau peste sat... Ca niște aripi de plumb atârnav amenințător deasupra oamenilor... Se rostogoleau pe cer ca un blestem neîmplinit, ca niște roți din vedeniile apocaliptice, văzute de sfinții proroci... Curgeau ca niște valuri înspumate ale unui fluviu subceresc, se spărgeau, se rupeau în fâșii, ca, pe urmă, bucățile sfâșiate să se adune la un loc, luând forma unor monștri cu fălcile deschise gata, gata să închidă lumea cu toate ale ei... Împreună cu norii se rostogolea și tunetul, ca un zeu barbar, furios peste măsură, care tuna amenințător, iar fulgerele?!... Fulgerele despicau cerul... Îl biciuiau cu biciuri de foc... Îl loveau cu săgeți arzânde... Îl ciopârteau cu săbiile înflăcărâte... ”; „Deasupra dealului Dobruca, cerul ofta, încercând să ascundă secera poleită-n aur în adâncul său, deoarece undeva, după măgurile crețe, dimineața, ca o fată neubită, începea să-și despletească părul...”.

Despre poemul dramatic „Între dragoste și moarte” de Mihai Hafia Traista

Poemul dramatic „Între dragoste și moarte” de Mihai Hafia Traista reprezintă o realizare remarcabilă în peisajul literaturii contemporane românești, fiind o operă care îmbină cu măiestrie dimensiunea poetică cu dramatismul unei tragedii ancestrale. Autorul construiește un univers ficțional adânc ancorat în specificul satului maramureșean, dar cu ecouri ce depășesc granițele locale, ajungând să exprime o condiție umană universală. „Între dragoste și moarte” este, în fond, o frescă a sufletului zbuciumat de contradicții, un portret liric al unor personaje care trăiesc sub povara unei lumi în care normele sociale, datorita și pasiunile interzise se ciocnesc violent, generând o tensiune aproape insuportabilă.

Structura poemului este una complexă, caracterizată printr-o sinteză de genuri și voci care, în aparență disparate, se unesc într-un discurs coerent, în care lirismul se intersectează cu teatralitatea. Naratorul se retrage în spatele unei multitudini de perspective, dând glas atât monologurilor interioare ale personajelor, cât și corului popular care aduce la viață „gura lumii”, cu tot cu tradițiile și obiceiurile sale. Această tehnică conferă textului o dimensiune ritualică, transformând lectura într-un veritabil spectacol în care tragedia personală a fiecărui personaj devine tragedie colectivă, ritual al durerii și al memoriei comunitare.

Tematica centrală a poemului este conflictul dintre dragoste și moarte, o dualitate care traversează toate planurile textului. Dragostea este portretizată nu ca o sursă de împlinire, ci ca o formă de damare, un foc ce arde și mistuie în același timp, iar moartea nu este o simplă eliberare, ci un act judiciar, un verdict social și cosmic, care pune punct unui ciclu de vinovății și răzbnări. Povestea tragică a lui Ion Bursuc și Grigor Berejneak, legată de o iubire adultă interzisă, reflectă acest univers închis, în care pasiunile personale sunt condamnate de rigorile comunității. Actul violent – înjunghierea rivalului – devine o manifestare a unei justiții primare, ancestrale, în care sângele este singura măsură a onoarei și dreptății.

Personajele create de autor depășesc individualitatea pentru a se transforma în simboluri ale unor arhetipuri. Alexe Berejneak, tatăl victimei, este descris ca o figură de

Atlas, un om încărcat cu durerea lumii sale, un stâlp mut al suferinței care nu-și varsă lacrimile, dar care acționează dincolo de rațiune, urmând un cod de solidaritate paradoxal. Prin gestul său de a-l salva pe ucigașul fiului, el aduce în prim-plan ideea unei dreptăți cosmice, care transcende legile omenești, un concept complex în care vinovăția, mila și răscumpărarea se amestecă. Femeile din poem – Ana, Maria, Dochia, Eudochia – sunt portretizate în toată complexitatea lor: sfinte și păcătoase, martire și vinovate, reflectând condiția feminină în contextul unei lumi patriarhale, dominate de normele stricte și de blestemele tradiției.

Lansarea romanului „Între dragoste și moarte” a avut loc la 1 august 2025, la sediul Filialei București a UUR

Limbajul poemului este un alt element definitoriu, ce conferă textului o autenticitate aparte. Autorul folosește cu măiestrie intertextualitatea folclorică, inclusiv proverbe, ziceri, bocete și strigături, unele având accente aproape burlești, dar toate punctând tragismul situațiilor descrise. Această tehnică adaugă textului o muzicalitate aparte, uneori apropiată de doină, dând frazelor o ritmicitate organică, naturală, care evocă oralitatea tradiției rurale. De asemenea, prezența unui umor amar și subtil, împreună cu poezia bocetului, crează un joc dialectic ce intensifică tragismul, oferind o dimensiune mai nuanțată și profundă tragediei expuse.

Timpul în poemul „Între dragoste și moarte” este unul al întârzierii, al așteptării ce devine chinuitoare, al răzbnării care vine fie prea târziu, fie prea devreme. Acest timp

suspendat este unul al fatalității, în care viața se desfășoară sub semnul unei pedepse inevitabile. Spațiul narativ, satul tradițional maramureșean, devine astfel un univers închis, o lume în care destinul pare predeterminat și din care nu există scăpare. Conflictul izbucnit din încălcarea normelor sociale reflectă tensiunea dintre libertatea individuală și constrângerile impuse de comunitate, iar tragedia rezultată este o expresie a acestei tensiuni.

În partea a doua a poemului, autorul reia și aprofundează aceleași teme, dar într-un decor diferit și cu personaje noi, confirmând ideea că istoria satului, cu patimile și conflictele sale, se repetă în cicluri nemiloase. Reapariția neașteptată a tovarășului de front și revenirea sa la viață complică și mai mult conflictul, subliniind că trădarea, indiferent de formă, este pedepsită. Finalul poemului este aproape ritualic, în care moartea capătă valoarea unei jertfe, iar viața devine o povară și o condamnare. Această încheiere întărește sensul tragic și fatalist al întregii opere, făcând din „Între dragoste și moarte” o meditație profundă asupra destinului și moralității.

Prin această operă, Mihai Hafia Traista realizează o tragedie poetică care revine la rădăcinile mitologice și folclorice ale literaturii românești, dar o face printr-un limbaj modern, rafinat și complex. „Între dragoste și moarte” este o carte a zbuciumului interior, o dramă cu suflet etnografic și pulsație de baladă ucraineano-românească, care vorbește despre limitele iubirii și inexorabilitatea morții. Este o lucrare care impune respect prin profunzimea și forța ei expresivă, o capodoperă a liricii dramatice ce redă cu o sinceritate cutremurătoare fragilitatea și zbaterile sufletești ale unor personaje suspendate între pasiune și blestem.

Astfel, „Între dragoste și moarte” nu este doar o tragedie a satului tradițional, ci și o meditație universală asupra condiției umane, asupra neputinței omului de a-și depăși destinul într-o lume guvernată de legi implacabile, fie ele sociale sau cosmice. Prin această lucrare, Mihai Hafia Traista aduce o contribuție esențială la literatura română contemporană, redescoperind prin versul dramatic complexitatea sufletului uman și eternul conflict dintre viață, iubire și moarte.

Stepan C. D. TRAISTA

TOAMNA ÎN CREDINȚELE ȘI TRADIȚIILE UCRAINENILOR

(Continuare de la pag. 1)

De asemenea, după cum era vremea în această zi, se făceau predicții referitoare la vremea din timpul iernii și al primăverii ce vor urma. Se considera că așa cum era vremea în ziua Acoperământului, la fel va fi și iarna. Dacă în această zi era vânt, și primăvara avea să fie cu vânt. Plecarea cocorilor până la această sărbătoare însemna că iarna va fi timpurie.

Pe **31 octombrie**, în ajunul sărbătorii Sfântului Apostol și Evanghelist Luca, ucrainenii îi pomeneau pe cei adormiți. În această zi foarte importantă, oamenii duceau la biserică miere, ouă, pâine, întindeau o masă îmbelșugată acasă și împărțeau cu generozitate pomană cerșetorilor.

În **noiembrie**, de sărbătoarea Sfântului Mihail, se găteau felurite mâncăruri în cadrul unor mese comune. Din fiecare fel de mâncare se punea deoparte câte o lingură într-un vas, care apoi se lăsa, noaptea, pe pervazul ferestrei, alături de un pahar cu apă și de un prosop, pentru ca sufletele celor adormiți să se spele și să mănânce.

De obicei, în această zi cădea prima ninsoare și, astfel, în popor exista zicala „Mihail a venit călare pe un cal alb.”. Se considera că, dacă noaptea din ajunul acestei sărbători este senină, atunci iarna va fi cu multă zăpadă. Dacă era ploaie, acest lucru vestea o primăvară bună, fără multe ploi. Dacă ziua era întunecată și pe copaci era brumă, recolta avea să

fie bogată. Oamenii credeau că orice lucru început în această zi va fi un lucru reușit și că vechile conflicte se vor rezolva.

După încheierea muncilor agricole, oamenilor le rămânea mai mult timp liber, prilej pentru tineri de a-și căuta ursitul/ursita și de a-și întemeia o familie, considerată dintotdeauna un nucleu al societății.

Astfel, această sumară schițare a credințelor și tradițiilor legate de ciclul toamnei permite relevarea unor elemente tradiționale moștenite de ucrainenii din vechime, precum și a unor elemente care reflectă credințele și concepția despre lume ale acestui popor. De asemenea, aceste sărbători au ca funcție esențială păstrarea și transmiterea către generațiile viitoare a valorilor morale, în jurul cărora oamenii își organizau viața din cele mai vechi timpuri.

Surse consultate:

<https://sviti.com.ua/blog/132463>
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%BB%D0%BB%D1%8F_%D0%A1%D0%B2%D1%96%D1%87%D0%BA%D0%B8
https://hromada.hu/2012/nom_119/berehenya/svjata.html
<https://ocnt.com.ua/osinnij-novij-rik-svyatkuvannya-v-tradiyax-zemlerobskix-narodiv/>
<https://sviti.com.ua/ukraine/141750>
https://shron1.chtyvo.org.ua/Stishova_Nataliia/Ukrainski_kalendarni_sviata_osinnoho_tsyklu.pdf

Pavlo PRAVYI

ISTORIA SECRETĂ A UNIUNII SOVIETICE

Capitolul VII

BAZELE VICTORIEI sau DE CE AU REUȘIT LENIN ȘI TROŢKI

(Continuare din nr. 74)

În Europa, bolșevicii erau priviți ca un proiect repede trecător. Ca un balon de săpun care acuși-acuși se va sparge. Și le-a scăpat. Până au împărțit pielea lupului german, ucis în Primul Război Mondial, peste mări și țări, a crescut și a prins puteri ursul bolșevic. Apoi, în Europa au dat năvală emigranții. Și au început să povestească. Însă n-au fost crezuți. Europa civilizată nu-și putea imagina că în secolul XX există nu maniaci nebuni izolați, de tipul Jack Spintecătorul, ci întregi societăți politice, care practicau nu numai uciderea în masă (asta încă nu-i nimic, la urma urmei, și englezii au tras cu mitraliera în demonstrațiile din India), ci și torturi inumane.

Eu promisesem să povestesc despre Crimeea. Comandantul Frontului de Sud Mihail Frunze, după ce brigăzile celebrului „tătuc” Mahno au cucerit inexpugnabilul Perekop, trecând strâmtoarea Sivaș cu apa rece ca gheața și adâncă până la piept (mai apoi, Armata Roșie își va trece ea în cont această faptă eroică), a propus militarilor armatei generalului Vranghel blocați în Crimeea să depună armele în schimbul garanției siguranței lor. O parte a armatei lui Vranghel s-a evacuat în cursul unei strălucite operațiuni, însă au fost și dintre aceia care au refuzat categoric să părăsească țara. Ei au acceptat propunerea lui Frunze, crezându-l pe cuvânt de onoare.

Și aici s-a lămurit o nuanță: nici Lenin, nici Troțki, nici Dzerjinski nu-și dădeau cuvântul de onoare! De aceea, din Moscova sosi o telegramă fulger cifrată, în care „se propunea” exterminarea a 20.000 de „foști ofițeri, moșieri, popi și intelectuali reacționari”. Frunze s-a opus neconvingător, zicând că și-a dat cuvântul de onoare. Lui i s-a reamintit că bolșevicii au o morală proprie, care nu are nimic comun cu putreda morală liberală a „lumii civilizate”. Și Mihail Vasilievici, om, după cum afirmau contemporanii lui, moale și sufletist, suspină: ei, bine, m-au înduplecat – împușcați-i. Dar eu să nu aud și să nu văd.

Crimeea a fost complet blocată. De acolo nu lăsau să iasă niciun om. În telegrama lui Dzerjinski din 16 noiembrie 1920 se cerea:

„Strict secret.

A se transmite cu prioritate, direct și cifrat și să se raporteze de primire.

Harkiv. Lui Maņev, comandantul Secției Speciale a fronturilor Sud-Vest și Sud. A se folosi toate măsurile ca din Crimeea să nu iasă pe continent niciun albgardist. Procedați cu ei conform instrucțiunilor pe care vi le-am dat la Moscova.

Pentru Republică va fi cea mai mare nenorocire, dacă ei ar reuși să se strecoare.

Din Crimeea nu trebuie să iasă nimeni dintre civili sau din Armata Roșie.”

Reușise să iasă din Crimeea un grup al „Armatei răsculate ucrainene” a lui Nestor Mahno, după ce, pe 20 noiembrie, cekiștii i-au arestat mișelește pe comandanții răsculaților. Împotriva mahnoviștilor a fost aruncat în luptă corpul de cavalerie al Armatei a 2-a, dar aceia i-au întâmpinat pe cavaleriștii bolșevici cu două companii de mitraliere, iar pe trădători îi aștepta Armaghedonul. Însuși Mahno, în convalescență în capitala „republicii” lui Huleai-Pole după ce fusese rănit, în fruntea grupului său de protecție și pază, a reușit să străpungă încercuirea și să dispară în stepă.

În Crimeea începu măcelul. Îngrozitor. Cutremurător. Cum nu fusese încă nicăieri. Nici SS-iștii lui Hitler, nici „khmerii roșii” ai lui Pol Pot n-au săvârșit nici a zecea parte din acele cumplite grozăvii, care îți îngheață sângele în vine. Erau uciși nu numai foștii ofițeri „albi”, ci și surorile de caritate, medicii, învățătorii, agronomii, preoții, scriitorii, inginerii. Tătarii din Crimeea erau uciși în masă numai pentru că erau tătari. Pe stradă erau uciși oameni numai pentru că purtau pince-nez sau ochelari. Erau uciși chiar și lucrătorii Crucii Roșii Internaționale.

Țevile mitralierelor se încingeau până la înroșire. Apoi cekiștii și-au dat seama că pot economisi muniția. Oamenii erau încărcăți în barje, legați cu sârmă ghimpată, uneori – tot pentru a economisi – erau legați câte doi și înecați în mare. Oamenii în vârstă povestesc azi că, pe vreme liniștită când apa era limpede, pe fundul mării se vedeau „stând” mii de înecați. Cadavrele celor împușcați marea îi scotea tocmai pe țărmul turcesc. Mult timp, localnicii n-au mâncat pește de mare...

Conform datelor oficiale sovietice, numai în orașele mari ale Crimeii au fost ucise 52.000 de persoane. Însă astăzi toți istoricii sunt de acord că numărul victimelor era între 120.000 și 150.000 de persoane. În unele sate tătarești nu rămăsese niciun om.

Ca să înțelegi, stimate cititorule, ce crime îngrozitoare au făcut comuniștii în Crimeea, reamintesc că populația Crimeii în 1917 era de 750.000 de locuitori; deci fusese ucis fiecare al cincilea locuitor.

Să-i numim pe acei neoameni care au organizat iadul în Crimeea. Din Moscova, sângerosul dezmăț a fost condus de Vladimir Lenin, Lev Troțki și Feliks Dzerjinski. Iar nemijlocit în Crimeea, indicațiile lor au fost puse în practică (dar au mai adăugat și de la ei) Vira Zemleacika, Bela Kun și Gheorghii Piatakov, cel mai important în acea vreme bolșevic al RSSU.

Dar mai fusese unul, despre care se încearcă să nu se vorbească. Scriitorul rus Valentin Veresaev, în ianuarie 1923, a avut o discuție cu Dzerjinski în legătură cu măcelul pe care-l făcuseră comuniștii în Crimeea. Între ei avusese loc următorul dialog:

„Crimeea fusese principalul cuib al albgardiștilor. Și ca să fie distrus acest cuib, noi am trimis acolo tovarăși cu puteri exclusive, absolute. Însă noi nu ne-am gândit că ei vor folosi așa această împuternicire.

Eu am întrebat:

– Îl aveți în vedere pe Piatakov? (Toată lumea știa că în fruntea acestei reprimări a stat așa-numita troică: Piatakov, Zemleanka și Bela Kun.)

Dzerjinski a răspuns evaziv:

– Nu, nu Piatakov.

El nu a spus pe cine îl are în vedere, dar, din răspunsurile lui imprecise, eu am tras concluzia că el îl avea în vedere pe Bela Kun.”

Cândva, în vremea sovietică, exista expresia „Minte ca Troțki”. De fapt, în locul cuvântului „minte” se folosea altul, însă eu, din anumite motive, nu-l pot folosi aici. Așa că nu știu cine mințea – Dzerjinski sau Veresaev, dar Bela Kun nu putea fi cea persoană. Din simplul motiv că rangul nu-i permitea să se opună indicațiilor Moscovei și a poziției lui Piatakov, care era capul acelei „Troici”.

Însă iată-l pe Dmitrii Ilici Ulianov... Da, stimate cititorule, este fratele mai mic al „conducătorului proletariatului mondial”, care atunci era membru al Comitetului Regional al PC(b) și al Comitetului Revoluționar al Crimeii. Nu se putea ca Veresaev să nu-l cunoască. În timpul Primului Război Mondial el fusese medic militar în Crimeea. Și Ulianov la fel. Se poate ca în acea discuție Dzerjinski să fi pronunțat chiar numele lui Ulianov. Dar Veresaev nu putea să-l facă cunoscut public și se înțelege de ce.

Ba mai mult. Se prea poate ca tocmai Dmitrii Ulianov să fi fost „ochii și urechile” tovarășului Lenin în Crimeea. „Observator”, după cum se zice astăzi. Asta este întărit și de scrisoarea Virei Zemleacika, adresată Biroului Organizatoric al CC al PC(b) din 14 decembrie 1920, în care există aceste rânduri cu privire la componența Comitetului Regional:

„... din primul fac parte eu, Bela Kun și Nemcenko, precum și cel trimis ulterior nouă Dm(itrii) Il(lici) Ulianov.”

Înțelegeți? „Trimis ulterior”. De către cine și pentru ce?

Dmitrii Ulianov era din copilărie dominat de fratele mai mare și se afla sub totala lui influență. Avea un caracter infantil. Era alcoolic. După cum se vede, între bolșevici narcomanii, alcoolicii și deviații psihic nu erau o raritate, însă dacă faptul că un membru de partid este bețiv ajunge să fie discutat la nivelul comitetului regional, înseamnă că era ceva deosebit.

Simion Vladimirovici Konstansov, în 1920, era medic la Secția specială a Comitetului Revoluționar din Feodosia și a avut curajul să protesteze împotriva uciderii invalizilor din spitalul Crucii Roșii, pentru care fusese arestat și n-a lipsit mult să fie împușcat. Cunoșcându-l pe Dmitrii Ulianov, el i s-a adresat acestuia cu rugămintea să-l ajute. În scrisoarea din 26 decembrie către CC al PC(b) din Rusia, Konstansov scria:

„În legătură cu aceasta, am vorbit și cu Dm. Il. Ulianov, care nu împărtășea nici el teroarea, dar nu mi-a putut spune nimic concret.”

Cum adică „nu împărtășea teroarea, dar n-a putut spune”? Acesta-i Ulianov? Fratele conducătorului? Chiar dacă Lenin îl făcea „prost”, el îi este totuși frate! El ar fi putut în orice moment să ceară legătură directă cu Kremlinul: sunt Dmitrii Ilici, dați-mi-l la telefon pe Vladimir Ilici! Pe el de ce l-or fi trimis în Crimeea?! Și cine l-a trimis?

Prezența în Crimeea a lui Dmitrii Ulianov, care supraveghea în tăcere carnagiul sângeros și doar își măsura zilnic doza de băutură, dă motive să tragem o singură concluzie: Moscova știa totul. Știa, dar lui Dmitrii Ilici i s-a spus să tacă. Raportează ceea ce se întâmplă, dar nu-ți băga nasul, unde nu-ți fierbe oala.

Așa că Dzerjinski a mințit că Troțki ar fi zis că nici el, nici Lenin nu era „la curent”. Erau. Iar Feliks Edmundovici, pur și simplu, cum se zice, „făcea pe prostul”. Și decorarea Virei Zemleacika cu „Steagul Roșu” pentru crime împotriva umanității îl indică pe Lenin.

Nemaiputând să suporte tensiunea nervoasă, Dmitrii Ulianov s-a cufundat într-o beție din care nu se mai trezea, ajungând într-o situație de totală inadecvare.

„În data de 7 mai 1921, prezidiul Comitetului Regional al PC(b) din Crimeea a luat în discuție «situația, când tovarășul Ulianov a apărut beat la ședința Comitetului Reional, iar a doua zi, plenul Comitetului Regional s-a adresat Comitetului Central cu propunerea ca el să fie rechemat din Crimeea. Cererea a fost satisfăcută.»”

Că veni vorba, deși n-are nicio legătură cu tema prezentului capitol, amanta lui Dmitrii Ulianov a fost... Fanni Kaplan.

O fotografie unică.

Acesta este medicul militar al Armatei Imperiale Ruse Dmitrii Ilici Ulianov. Sevastopol, 1917. Mulți medici, pe care îi cunoștea fratele lui Lenin, fuseseră uciși de către cekiști, pentru simplul fapt că i-au tratat pe oameni. Iar Dmitrii Ilici își tulbura ochii cu rachi și semna condamnări la moarte prin împușcare.

Poate părea că am acordat prea mult spațiu chestiunii terorii din Crimeea, în comparație cu volumul întregii cercetări. Se poate. Dar aici sunt două momente. Primul moment: Crimeea nu este o excepție. Bolșevicii săvârșeau asemenea orori peste tot. Crimeea este doar un exemplu grăitor. Al doilea: exact de atunci Crimeea a devenit „rusească”. În aprilie 1918, Flota Mării Negre, în loc să arboreze steagul roșu, l-a arborat pe cel al Republicii Populare Ucrainene. În Crimeea existase o foarte intensă atmosferă ucraineană. Însă între cele 150.000 de cadavre, multe erau ale ucrainenilor. În locul lor în peninsula au adus alt contingent.

Dacă cineva consideră că toate acele nemaivăzute atrocități bolșevicii le-au săvârșit, pentru că așa le este firea animalică, să știe că nu este într-o totul așa. Fuseseră și sadici înrăiți, cărora împușcarea și tortura le provoca plăcere. Zemleacika, Kun etc. reprezintă nivelul mediu. În acei ani, psihiatrii au detectat boala psihică epidemică „a călăilor”, care căpăta caracter de masă. Fuseseră mulți vampiri de tipul șefului regional al Comisiei Extraordinare de Luptă Împotriva Contrarevoluției și Sabotajului din gubernia Harkiv Stepan Saienko, care, beat și drogat cu cocaină, „... **zbiera în curte la „Holodna Hora”** (închisoarea din Harkiv – P.P.): **«Astăzi am mai împușcat încă optzeci de oameni – ce frumoasă și ușoară devine viața!»**”.

Toate acestea sunt adevărate. Însă nu toți conducătorii bolșevici erau maniaci nebuni, precum Lenin și Dzerjinski. Și atunci, de unde atâta cruzime? Aici, prieteni, socoteala e simplă. Din aplicarea principiului medieval „puterea se menține prin forță și frică”.

După ce cucereau un teritoriu, comuniștii săvârșeau un măcel total, atingând două scopuri. Mai întâi, ei îi ucideau pe toți cei care, chiar și teoretic, puteau deveni opozanți – cu arma în mână sau prin acțiuni umanitare. Fără conducători cu școală, experimentați și deștepți, opoziția populară se transformă într-o hidră fără cap, ușor de înăbușit, dacă ai armată. În al doilea rând, astfel ei o speriau chiar pe „hidră”. Nu te opune, pleacă-te, stai în genunchi, supune-te, dacă nu vrei să ajungi pe barjă, pe debarcader¹. Și, din păcate, acest lucru avea efect. Acestea sunt încă două pietre din capul unghiului ale stăpânirii Lenin-Troțki. Este și răspunsul la întrebarea de ce au reușit.

În încheierea capitolului, redau mai jos mărturisirea academicianului Anatolii Alekse-evici Dorodnițin, erou al Muncii Socialiste, de trei ori laureat al Premiului de Stat al URSS,

¹ Aluzie la cei care, pentru a se face economie de muniție, fuseseră înecați în mare. (C. Ir.)

membru al Academiei de Științe a URSS. Femeilor gravide, bolnavilor de inimă și copiilor le adresez rugămintea să nu citească:

„Când Kievul și satul nostru fuseseră cucerite de armata lui Denikin, tata a plecat la Kiev să facă rost de medicamente pentru spital. Grămezile de cadavre, victime ale CK, încă nu fuseseră strânse și tata le-a văzut cu propriii lui ochi. Cadavre cu unghiile smulse, pielea jupuită în locul unde sunt epoleții și lampasurii, cadavre strivite cu presa. Însă imaginea cea mai înspăimântătoare pe care o văzuse era a celor 15 cadavre cu țeasta spartă cu un obiect tâmp și goale pe dinăuntru.

Servitorii i-au povestit ce e cu acele cadavre. Unuia îi zdrobeau capul, iar pe următorul îl obligau să-i mănânce creierul. Apoi îi spărgeau acestuia capul și-l obligau pe următorul să-i mănânce creierul...”

Și aceștia nu mai erau drăcușori de rangul doi. Ceea ce văzuse medicul de zemstvă A. P. Dorodnițin era fapta cekistilor de sub sensibila conducere a celui mai apropiat colaborator al lui Dzerjinski din anul 1919 în cadrul Comisiei Extraordinare de Luptă Împotriva Contrarevoluției și Sabotajului, atunci președinte al CK a toată Ucraina – Lațis, favoritul lui Lenin și Dzerjinski, același care scria în revista «Красный терп» („Teroarea roșie”) din 1 noiembrie 1918:

„Noi nu luptăm împotriva unor persoane separate. Noi distrugem burghezia ca clasă. În timpul anchetării, nu căutați materiale sau dovezi ale activității învinutului împotriva orânduirii sovietice. Prima întrebare pe care trebuie să i-o adesăm: din ce clasă socială face parte, din ce familie se trage, ce educație are, ce studii sau ce profesie are? Această întrebare va hotărî soarta acuzatului. În aceasta constă sensul și esența terorii roșii.”

„Noi” este Lațis, Dzerjinski, Lenin, Sverdlov, Troțki, Stalin, Piatakov, Kalinin, Ordjonikidze, Kolontai, Radek, Buharin, Reisner, Antonov-Ovsienko, Krupskaia, Podvoiski și restul imensei bande internaționale de neoameni. Dintre care jumătate proveneau ei înșiși dintre nobili, negustori, popi și ofițeri țariști.

Cu asta și încheiem un capitol atât de greu și cutremurător.

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană și note
de **Corneliu IROD**

Mihai Hafia TRAISTA

DIN ISTORIA LITERATURII UCRAINE DIN ROMÂNIA ~ PERIOADA POSTBELICĂ ~

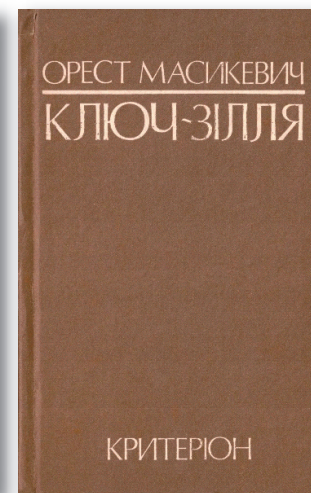
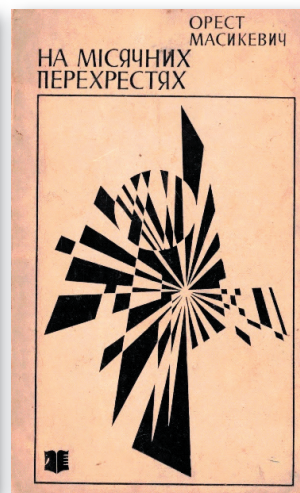
OREST MASYKEVYCI (1911–1980)

Orest Masykevyci (pseudonim: O. Șciupynskyi; criptonim: O. M-vyci) s-a născut la 9 august 1911 în satul Nopolokivți, Ducatul Bucovinei, teritoriu care aparținea Regatului României în perioada 1918-1940 (astăzi, raionul Kițman, Ucraina). Tatăl său era cântăreț la biserica din sat. A decedat la 8 octombrie 1980, în orașul Bufta.

În anul 1930, a absolvit gimnaziul din Șcipynți și a urmat cursurile Facultății de Filosofie și Sociologie a Universității din Cernăuți. În perioada studenției a fost activ în viața socială și culturală universitară: a condus societatea studențească „Zaporijia”, a participat la grupul teatral „Bukovynskyi Kobzar” și a fost membru al societății „Școala Ucraineană”. Ulterior, a înființat societatea naționalistă studențească „Zalizniak”.

Împreună cu alți naționaliști ucraineni, a organizat în Bucovina filiala OUN (Organizația Naționalistilor Ucraineni). După anexarea Bucovinei de către URSS, a emigrat împreună cu soția la București, unde a devenit membru al conducerii OUN Bucovina.

La sfârșitul lunii iunie 1941, împreună cu un grup de studenți patrioți ucraineni, a ajuns la Mykolaiv. La 23 august 1941, din ordinul comandamentului militar german din Mykolaiv, a fost înființată administrația orașului, iar Orest Masykevyci a fost numit primul primar la recomandarea generalului Corneliu Dragalina. Ca primar, s-a comportat bine cu populația și a eliberat multor evrei acte de identitate false, pentru ca aceștia să poată părăsi orașul și să scape de urmărirea ocupantului german (așa se și explică de ce sovieticii l-au trimis în Siberia „numai” pentru zece ani și nu l-au împușcat). Orest Masykevyci a deținut această funcție timp de patru luni, fiind arestat la 24 decembrie 1941 din ordinul ofițerului SS Titman. În timpul mandatului său, a

emis peste 300 de decrete și ordine administrative: a fost reconstruit podul Varvarivskyi și centrala termoelectrică a orașului, iar școlile, spitalele, muzeele, cinematografele și magazinele au fost restaurate.

A revenit în România în anul 1955, i s-a stabilit domiciliu obligatoriu în orașul Sinaia, unde s-a recăsătorit cu fosta soție (aceasta fusese obligată să divorțeze de soțul ei și să se mute la Sinaia, unde a fost angajată la Fabrica de mecanici fină). La Sinaia, Orest Masykevyci a organizat un cenencl literar.

Ulterior, prin 1964 sau 1965, ajutat de Zaharia Stancu, Orest Masykevyci, împreună cu soția, a revenit în București, unde soții au locuit cu chirie. Tot atunci, Uniunea Scriitorilor i-a acordat o pensie, un fel de ajutor confratern, pentru că Orest Masykevyci încă nu era membru al breslei scriitoricești. În anul 1978, soții Masykevyci au cumpărat o casă la Bufta, unde, în toamna anului 1980, poetul a suferit un infarct miocardic fatal.

După publicarea volumelor de poezie, Orest Masykevyci a devenit membru al Uniunii Scriitorilor din România; totodată, a fost unul dintre membrii fondatori ai Cenenclului Scriitorilor Ucraineni din România.

Activitate literară – a debutat și a publicat în presa din Cernăuți: «Самостійність» („Independența”), «Самостійна думка» („Gândul independent”), «Чортополох» („Ciulinul”).

În 1934, pregătește volumul de poezii «Пісні пісень» („Cântarea cântărilor”), rămas nepublicat; în 1935, pregătește volumul de poezii «Поєма світанків» („Poemul zorilor”), rămas nepublicat; în 1935 este redactor al ziarului «Час» („Timpul”); în 1937, publică nuvela «Суд вождя» („Judecata conducătorului”); în 1970, scrie poemul «Прометей на землі» („Prometeu pe pământ”).

Colaborează cu publicațiile ucrainene din România: «Новий вік» („Veac nou”), «Культурний порадник» („Îndrumătorul cultural”), «Наш голос» („Vocea noastră”) și altele.

A tradus din literatura ucraineană poezii de Pavlo Tyucyna, Ivan Franko, Oleksandr Oles, M. Draï-Hmara, V. Bobynskyi, V. Ciurnak și alții, poezii incluse în antologia „Simbolismul european” (în 3 volume, 1983).

Volume publicate: 1971 – «На місячних перехрестях» („La răspântiile lunii”), Editura Kriterion, București; 1979 – «Бурековіти» („Flori de furtună”), Editura Kriterion, București; 1983 – «Ключ зилля» („Iarba fiarelor”), poezie și proză, Editura Kriterion, București.

(Continuare din nr. 73)

Casa lui Ivan era pregătită ca de cea mai mare sărbătoare. Proaspăt văruită și vopsită cu lut albastru, se vedea mândră de departe, în timp ce curtea era măturată și curată ca-n palmă.

– Azi e nunta lui Ivan al lui Myhailo, – spuse Tetiana. – Prima soție încă nici nu s-a răcit bine în mormânt, iar el se însoară deja cu alta, – adăugă ea după o vreme, clătînând din cap.

– Aha, așa e! El a venit alaltăieri la noi cu colacii¹ să ne cheme la nuntă!

– Dar de ce nu cântă muzica?

– S-au dus după mireasă.

Tetiana ghici bine. Peste o clipă, din depărtare se auziră chiote și muzică.

Copiii urcară pe gard, scoțându-și căpșoarele afară. În depărtare se vedea o mulțime de oameni și un car înhămat. Pe car se afla un cuțar, niște perne și toată zestrea miresei; deasupra lor stătea însăși mireasa, iar lângă ea era un molid verde, împodobit cu pene, albăstrele și garofițe.

Ajunseră. Din casă ieșiră Ivan, soția lui, Ivanyha, și câteva femei și, văzând carul, începură să bată din palme. Se auzea muzica, iar feciorii cântau:

Deschide, tată, poarta, îți aducem mireasa;

Deschide, mamă, poarta, îți aducem mireasa fără gură.

Copiii urcară și mai sus pe gard și se uitau cum coboară mireasa din car, cum merge în casă, cum sunt luate și duse în urma ei pernele din car.

Unii oaspeți intrară în casă, alții se așezară la mese în curte.

Ivan și Ivanyha alergau de la o masă la alta. Ivan turna țuică; Ivanyha îi îmbia pe oaspeți cu bucate.

– Ce bine se simt Ivan și Ivanyha!

– Ah, se simt bine, se simt bine, până n-or începe să se certe! – răspunse cu tristețe Tetiana.

– Dar unde e mireasa? De ce nu e în curte?

– Stă pe undeva prin casă, biata de ea.

– De ce-i spui *biata*, Tetiana? De ce îți e milă de ea?

– De ce mi-e milă de ea? Oricui îi e milă de ea. Au băgat în mormânt o fată așa tânără, iar acum își iau alta.

– Cine a băgat-o în mormânt, Tetiana?

– Cine altcineva, dacă nu Ivanyha! Nu este pe lume nimic mai groaznic ca o soacră rea!

Slavko nu se putu ține vreme îndelungată pe gard, alunecă și căzu pe pământ.

Tetiana se repezi la el și începu să se uite dacă nu s-a lovit, dar nu se vedea nicăieri nicio urmă de căzătură. Copilul plângea tare din cauza sperieturii.

– Gata, gata! O să mergem la Trei Dumbrăvi.

– La Trei Dumbrăvi! La Trei Dumbrăvi! – începură să strige copiii împreună, iar Slavko tăcu, uitând să mai plângă.

– Dar unde este odoleanul? – își aminti Romko.

– Vom căuta odolean la Trei Dumbrăvi.

Copiii coborâră repezitor de pe gard și voiră să mergă imediat la Trei Dumbrăvi, dar Tetiana îi opri. Cu îmbrăcămintea așa ușoară nu puteau merge atât de departe, pentru că de-acolo s-ar fi putut întoarce seara, iar seara te apucă frigul.

Se duseră cu toții acasă pentru a se îmbrăca mai gros. Copiii rămaseră în tindă, iar Tetiana deschise ușa încetișor și intră în odaie. După o clipă, ieși cu cheile în mâini, deschise un dulap de perete, luă o bucată de pâine, o chiflă, puțin unt, o bucată de caș proaspăt de oaie și puse totul într-un coș, pentru gustarea copiilor. Apoi duse cheile și aduse hainele de exterior pentru copii.

– Eu o să-mi duc singură pelerina, – spuse Olha.

– Și eu pe-a mea! – strigă Kostunio.

Romko luă coșul cu pâine de la Tetiana și totul era deja pregătit, când băgară de seamă că din coș lipsea sticla. Copiii nu mergeau niciodată la Trei Dumbrăvi fără ea, pentru că nu aveau cu ce să bea apă de izvor din pădure. Romko îi dădu coșul lui Kostunio, iar el fugi până în bucătărie și aduse sticla.

Ca să ajungi la Trei Dumbrăvi, trebuia să mergi o bună bucată de drum prin sat și, cum Tetiana îi cunoștea aproape pe toți locuitorii, nu trecea niciodată pe drum fără să nu vorbească cu cineva.

– Dumneata nu ești la nuntă? – îi spuse ea acum unui bărbat care stătea sprijinit de poartă.

– Nu e loc pentru mine acolo.

– Da' nu sunteți neamuri?

– Am fost, dar nu mai suntem; au chinuit-o pe răposata de soră-mea și acum o iau pe alta deja.

– Chiar asta le spuneam copiilor. Ivan și Ivanyha nu vor fi iertați pentru răposata soră-ta.

Natalia KOBRYNSKA

Prima învățătoare

– Credeți că fiul lor e mai bun? O bătea atât de tare, că biata de ea fugea adesea noaptea la mine, lăsând în urma ei o dâră de sânge.

– Să-l bată Dumnezeu! O să plătească el cândva pentru asta!

– Rămâneți sănătoși!

Trecură pe lângă câteva case. O femeie stătea în drum, ținând o oaie de frânghie.

– Paști oița? – întrebă Tetiana.

– O pasc pentru alții, nu pentru mine.

– Dar aceasta e oaia dumitale, nu-i așa?

– Ce folos de asta, dacă trebuie s-o vând.

– Dar acum oile nu au un preț prea bun.

– Ce preț să aibă, femeie dragă! Da' ce să fac? Trebuie să-mi plătesc dările; și de unde să iau bani?

– Deja se adună dările?

– Când nu se adună ele, când nu li se ia oamenilor și pielea de pe ei?

Lângă casa unde femeia păștea oița șerpuia o cărare în sus. Cărarea ducea până la cimitirul aflat pe o colină, înconjurată de un zid înalt de pământ acoperit cu iarbă verde. Printre vișini înverziți și meri strâmbi se vedeau pe morminte cruci de lemn de vârste și mărimi diferite.

Când se apropiară de cimitir, din depărtare se auzea un cânt de jale, iar deasupra capetelor unei mulțimi de oameni fluturau înalte steaguri roșii.

Chiar în față mergea preotul în veșminte bisericești, iar în urma lui, pe un car, se afla un sicriu din scânduri.

– Uite-l pe tata! – spuse Slavko, arătând cu degetul spre preot. Dar nimeni nu-l băgă în seamă. Copiii se uitau cu tristețe la sicriul acoperit cu o bucată de pânză făcută în casă.

De-o parte mergea bărbatul moartei, iar în urma sicriului mergeau trei fete cu părul despletit, hohotind cu glas tare.

– Mamă dragă, povățuitoarea noastră! Cui ne lași? Cine o să ne trezească dimineța? Cine o să ne spună ce avem de făcut? Cine o să ne dea sfaturi? Cine o să ne cheme la masă? Oare te-ai supărat pe noi, de ai pornit pe ultimul drum și te ascunzi sub pământ, unde soarele n-ajunge, vântul n-adie, unde nu vei auzi niciun glas?

O tristețe grea se abătu asupra oamenilor din cauza bocetului fetelor. Bărbații mergeau cu capetele plecate, iar femeile își ștergeau lacrimile.

– Uite cum plâng orfanele, parcă ar cânta cucii! – spuse încet Tetiana.

Olha se lipi de ea și începu să plângă, iar băieții erau și ei pe punctul de a plânge.

– Haideți! Haideți! – zise Tetiana după o clipă, adunându-i pe copii și conducându-i în sus pe cărare.

Fâșii înguste de hotar se întindeau de-a curmezișul câmpiilor întinse. Vântul adia ușor, iar grânele își legăneau deja spicul plin. Copiii se ascundeau aproape cu totul în lanul înalt și culegeau albăstrele, maci roșii și garofițe purpurii de pe hotar. În fața lor mergea o femeie tânără cu pas vioi și sprinten.

– Încotro te-ai pornit duminică, pe câmp? – întrebă Tetiana.

– Băieții ne fac pagubă în câmp, iar soțul meu zice: „Du-te acolo și uită-te; dacă vor vedea că cineva poartă de grijă locului, se vor teme măcar un pic.”

– Dar soțul dumitale nu merge el însuși să-i sperie pe băieți, ci te trimite pe tine?

– N-a putut merge, pentru că face parte dintr-o frăție la biserică și toți frații mai mari au plecat care încotro, probabil s-au dus la nuntă, iar azi au înmormântat-o pe Petruha și el a trebuit să slujească.

– Of, Petruha s-a dus, de parcă nici n-a fost pe lume; de apuca s-o mărite măcar pe fiica cea mare!

– Cea mare se va descurca și singură, dar pe cele mici le va pieptăna o altă femeie și fiecare firică de păr din cap le va sângera.

Tânăra femeie se grăbea, pentru că lăsase acasă un copilăș; astfel, se despărți curând de Tetiana.

– Despre ce a vorbit ea, Tetiana? Despre ceva pieptănat și despre sânge? – întrebă copiii.

– Este vorba de un cântec despre orfani.

– Îl știi, Tetiana? la cântă-l!

– Nu pot cânta; ceva mă strânge în gât.

– Atunci povestește!

De obicei, Tetiana nu-i refuza pe copii, așa că și acum le povesti despre o mică orfană: cum plecase ea să rățăsească pe câmp și să o caute pe mama ei; cum a văzut-o Dumnezeu și i-a spus să ia trei nuiiele de salcie și să lovească de trei ori cu ele mormântul mamei. Și după ce ea a luat cele trei nuiiele de salcie și a lovit cu ele mormântul, a auzit cum mama îi răspunde și o întreabă: „Cine bate la mormântul meu?” – „Sunt eu, – spune orfana, – ia-mă cu dumneata!”. Dar mama îi spuse să se întoarcă acasă, pentru ca mama ei vitregă să o spele pe cap și să-i coasă o cămașă. Orfana nu voia să se întoarcă acasă, se temea de mama vitregă care, până să-i coasă cămașa, o blestemase: „Să nu apuci s-o porți!”. Iar când o pieptăna, la fiecare fir de păr îi curgea sânge. Atunci au venit trei îngeri și au luat-o pe orfană de vie la cer. Pe mama vitregă au luat-o trei draci, au pus-o la o masă de tisă, i-au dat să bea smolă fierbinte, apoi au ridicat-o sus, foarte sus și au aruncat-o adânc în iad.

– Dar de ce n-au venit îngerii să-i spună mamei vitrege să fie bună cu orfana? a întrebat Olha.

– Pentru că fiecare om trebuie oricum să fie bun și să nu-i facă rău altuia.

– Dar Ivan cu Ivanyha și acei oameni care îi iau oița femeii cu care ai vorbit vor merge și ei în iad?

– Nu-i treaba mea să-i judec, – spuse Tetiana și schimbă vorba.

¹ Vechi obicei de nuntă în Ucraina, care presupunea ca mirii să meargă prin sat pentru a chema oamenii la nuntă având cu ei un colac sau o pâine. (N.trad.)

Se apropiau de Trei Dumbrăvi. Acestea se întindeau de-a lungul unui deluşor şi erau împărţite în trei părţi; de aceea se şi numeau Trei Dumbrăvi.

La poalele dumbrăvilor se întindea o pajişte cu iarbă înaltă, plină de flori. Prospeţimea ierbii ademenea de departe, iar mireasma dulce a florilor umplea văzduhul. O barză cu picioare lungi păşea liniştită prin bălţile pajiştii, se oprea cu demnitate şi privea spre ceata care se apropia.

Sus, în văzduh, se rotea un uliu cu aripi de pradă, se înălţa, bătea din aripi, învârtindu-se în cercuri din ce în ce mai mici şi dispărând în nori. Copiii se năpustiră unul după altul să rupă flori minunate: garofiţe roz, clopoţei albi şi piciorul-cocoşului galben-auriu. Romko rupea mici floricele albastre, care se iveau timid din iarbă şi parcă îl ademeneau tot mai adânc în iarbă tot mai înaltă.

– Romko, nu te duce acolo, că e umezeală! – îi spuse Tetiana.

– Dar de unde ştii că acolo e umezeală?

– Unde creşte ochiul-broaştei, acolo trebuie să fie umezeală.

– Ăsta e ochiul-broaştei? Chiar se iveşte din iarbă de parcă o broască ar privi din apă, – se mirau copii.

Lui Slavko îi plăcu iar o plantă scundă, ca un brăduţ, dar Tetiana îl certă.

– Pfu, n-o rupe! E *coada-calului*; dacă o rupi, o să-ţi cadă părul².

– Ce flori sunt astea? – întrebă Kostunio, dându-i un buchet de flori galben-albastre.

– O, acestea sunt nişte flori foarte frumoase; sunt frate şi soră, s-au iubit atât de mult, încât Dumnezeu i-a transformat într-o singură floare.

– Dar aceasta ce e? Parcă ar fi un lup, parcă ar fi o fiară! Tetiana, priveşte! – striga Kostunio, rupând o florică

de pe o tulpină lungă acoperită cu flori dese, care chiar arăta ca gura unui şarpe sau ca un cap de fiară cu gura căscată.

– E *inul-zânelor*. Cu asta se spală fetele ca să fie frumoase; dar cea care se spală cu el nu va avea noroc şapte ani.

– Şi ăsta e *inul-zânelor*, Tetiana? – întrebă iar Olha, intinzându-i Tetianei o floare parfumată asemănătoare cu inul, dar nu galbenă, ci purpurie.

– Nu, asta se numeşte *lacrimile-cucului*³.

– Şi unde sunt lacrimile?

– Uite acele picături negre de pe frunze!

Copiii începură să se uite mai atent la floare, care era într-adevăr stropită cu picături negre ca nişte lacrimi mărunte.

– Cu-cu! Cu-cu! – se auzi în urma lor, de parcă ar fi fost chiar cântecul cucului.

– Cucul, cucul cântă! – strigară copiii.

– E deja târziu şi el încă mai cântă! – se miră Tetiana.

– Şi de ce n-ar cânta? Doar e vară!

– El cântă doar până la Sânziene, iar apoi se mai aude doar din când în când prin pădurile întunecate.

– Dar de ce nu mai cântă atunci?

– Aşa l-a lăsat Dumnezeu.

– Dumitale cine ţi-a spus că el mai cântă?

– Oamenii; de altfel, asta se cântă şi într-un cântec: *A cântat cuculeţul cu glasul lui subţirel, Până s-a înecat cu un spic de secară.*

Olha nu prea auzea întrebările frăţiorilor ei; îşi plecase căpşorul şi privea cu atenţie floarea purpurie.

„De ce sunt astea lacrimile cucului? De ce a plâns cucul? De ce au căzut lacrimile pe această floare?” – erau gânduri care se învâlmăşeau în căpşorul ei.

– Tetiana, spune-mi, de ce se numeşte *lacrimile cucului*? – întrebă ea, întrerupând cântecul.

– Aşa plângea mama după fiica ei.

– Sau poate fiica după mamă? Dumneata ai spus despre fetele familiei Petryşyn că plâng de parcă ar cânta cucul.

– Despre cuci se povestesc multe. Unii spun că o mamă şi-a măritat fiica şi i-a poruncit să nu se întoarcă la ea şapte ani. Alţii spun că o fată stătea la fereastră şi tot cânta *cu-cu, cu-cu*. Mama i-a spus să nu mai cânte, dar ea n-a ascultat-o şi a continuat cu al ei *cu-cu, cu-cu*. Atunci mama s-a supărat şi a blestemat-o: „Să cânţi aşa până la sfârşitul veacului!”. Fata s-a transformat într-un cuc sur şi şi-a luat zborul lovind fereastra cu aripile.

– Există şi un cântec depre asta, Tetiana?

– Eu nu ştiu un astfel de cântec.

– Dar despre fata căreia mama i-a spus să nu se întoarcă există un cântec; nu-i aşa, Tetiana? Dumneata ştii cântecul: „Mama m-a măritat şi mi-a poruncit”, aşa-i? Hai să-l cântăm împreună!

– Fie! Să cântăm!

*Mama m-a măritat şi mi-a poruncit:
– Să nu te întorci şapte ani la mine, fiica mea!
Dar eu, tânără fiind, n-am răbdat mai mult de-un an
Şi m-am întors sub chipul unui cuc sur.
Am sosit în zbor în ogradă şi-am început să cânt,
Iar luncile de călină au început să înflorească.
A ieşit mama din casă şi-a-nceput să plângă:
– De eşti un cuc sur, du-te şi cântă în pădure;
De eşti copilaşul meu, te poftesc în casă!*

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană
de **Cristina SILAGHI (BUMBAR)**

² În limba ucraineană, cuvântul care denumeşte planta *coada-calului* este un cuvânt compus – *nađuєnoc*, format din forma de imperativ *nađu* a verbului *nađamu* (a cădea) şi substantivul *єnoc* (păr). (N. trad.)

³ Este vorba despre planta *floarea-cucului*. (N. trad.)

Mitică s-a lipit de plopul maiestuos. Priveşte spre cerul albastru. Trebuie să meargă departe. Dar pe unde s-o apuce? O împletitură de drumuri apare în câmpul nesfârşit. El nu cunoaşte decât unul, pe acela pe care multe zile a hoinărit. Putea s-o ia la stânga. Aici, cât vezi cu ochii, se zărea un câmp de trifoi. Dacă ar lua-o la dreapta? Aici predomină cultura florii soarelui ce aleargă veşnic după globul auriu. Parcă este o adevărată întrecere, ce urmăreşte cine ajunge mai repede la orizont, acolo unde se uneşte bolta cerească cu câmpul. „Poate-l încerc pe cel drept. Ştiu că acolo-i Dunărea.” Privirea îi alunecă spre fluviu.

Plopul şi-a deschis umbrela verde, protejându-i capul şi şoptindu-i: „Priveşte ce hătru sunt. Mă ridic în sus, în acea lume miraculoasă, unde frunzele-mi foşnesc şi păsările zboară.”. Închise ochii. Ca în vis, văzu umbra ce se rostogolea pe drum, către fluviu, să se scalde. I-a zâmbit chiar acestei idei. Cum ar putea să se scalde umbra? Mai bine el, după atâta mers, ar intra în apa caldă. Gândurile-i dispărură. Totul a fost numai o închipuire. Aţipise sau a fost o uşoară picoteală? Picioarele le simţea grele ca nişte butuci. Aşa i se părea când muncea mult şi se odihnea în grădină sub părul bătrân. Cerul îl acapara într-atât, încât privirea-i obosită se proteja prin închiderea automată a pleoapelor.

„Eh, nu este timpul, omule, să dormitezi” – tresări Mitică. Somnul îi fugi, părând că s-a ascuns undeva în lanul de grâu. Mitică îşi aruncă privirea peste întinsa câmpie atât de frumos luminată de focul soarelui. Privirea atinse orizontul, neputându-se schimba. Un adevărat foc se revărsa. Strălucirea razelor solare a schimbat culoarea verde a lanului de grâu în aurie. Boabele erau coapte, îngreunând spicele.

– Hei, cine-i acolo? – se auzi un glas cristalin din mijlocul lanului de grâu. Un vântişor unduia tulpinile, culcându-le spre poteca îngustă. Pe faţa lui Mitică se revărsa năduşea. La auzul glasului, gândurile dispărură, ieşind uşor din matca lor. Respiră uşurat.

– Ce-i cu tine, ai adormit? – se auzi o voce veselă.

– Eram gata să adorm. Câmpul te farmecă, te linişteşte. Cum să nu te supui? – spuse Mitică.

Privi la necunoscuta, cu mâinile-i bronzate, cu un buchet de flori roşii la piept. Cerul i se reflecta în albastrul ochilor.

Virgiliu RIȚCO

FOCUL DE VARĂ

– Merg la bunicul. Pentru prima oară o fac... După mulţi ani... Am hotărât să merg pe jos, pentru a cunoaşte şi reţine drumul.

– Oare aşa să fie? Atunci se va bucura mult bunicul tău. Degeaba îţi oboseşti picioarele. Mai bine foloseai automobilul propriu... Cum se cuvine în zilele noastre.

Privirea-i era vicleană.

În jur domnea liniştea. În pieptul lui Mitică inima începu să bată mai tare. Şi deodată câmpia se întunecă... Parcă razele soarelui se stinseseră, privind spicul greu. Încet, încet se răcori. Focul aproape stins al soarelui înroşi orizontul. Seara alerga de la floarea soarelui la grâu şi, împiedicându-se, căzu în trifoi. În sufletul lui Mitică se aciu neastâmpărul. Trebuia să spună ceva ca să se justifice.

– Eu trebuie să ajung la stâncă înaltă de la Beştepe, iar drumurile sunt trei... Nu sunt de aici. Vin tocmai din Banat, chiar de unde Dunărea intră în ţara noastră.

– La bunicul meu m-aş fi dus chiar dacă ar sta la capătul lumii, – spuse liniştit fata şi se întoarse să-şi ascundă lacrimile care-i scăldau obraji.

– Atunci să mergem...

Mitică ştiu că această fată cunoştea despre ce bunic era vorba. Întunericul îi urmărea pe versantul abrupt ce-l străbăteau.

– Eu v-aş fi condus... Dar, la început, să-l vizităm pe bunicul meu. El stă aici, alături.

Mitică simţea că pe această fată o cunoaşte de foarte mult timp. Apariţia ei a fost parcă un vis. Plopul... Lanul de grâu ce semăna cu o flămură cerească.

– Să mergem direct? o întrebă ascultător.

Ea dădu din cap.

– Nu, vom merge pe cărare.

Amurgul avea un farmec aparte. În linişte, paşii uşori erau însoţiţi de un foşnet. Mitică gândi. Trebuie să-i povestesc despre toate: despre pregătirea mea înainte de plecare, câte zile am mers şi câţi kilometri am străbătut cu piciorul, despre gândurile şi aşteptările mele. Se întristă gândind că ea nu-l va înţelege.

Cărarea înainta mai departe, când se împiedica de lanurile de grâu, când ocolea un ciurlan sau alerga printre tufele de porumbi, până când a ajuns la stâncă înaltă. I se părea că această cărare a fost străbătută de un singur om. Stâncă – un adevărat paznic, privea panglica argintie ce şerpuia printre malurile abrupte. I se păru că ea respiră. Privi în jos la apa Dunării ce îşi căra undele spre vărsare, reflectând stelele ca spicele de grâu în lan.

– Bunicul tău unde-i? – o întrebă cu sfilă pe fată.

– Aici...lată şi casa lui. Vezi ce poziţie înaltă are?

Stâncă semăna cu o săgeată de granit. Se ridica spre cer, încremenită deasupra pământului. Se oglindea în luciul apei fluviului. O privelişte fermecată.

Mitică de abia îşi dădu seama ce s-a întâmplat. Ochii ei trişti erau ca nişte flori de nu-mă-uita.

Au alergat pe stâncă cenuşie luminată de veşnicul foc al soarelui timid de seară.

Ilustraţie de **Mihai TIMOŞENCO**

Evenimente • Evenimente • Evenimente • Evenimente • Evenimente

UNIUNEA UCRAINENILOR DIN ROMÂNIA, LA CEA DE-A XXI-A EDIȚIE A FESTIVALULUI INTERCULTURAL PROETNICA DIN SIGHIȘOARA

Anul acesta, la ProEtnica – Festivalul Intercultural Sighișoara, Uniunea Ucrainenilor din România a fost prezentă cu o diversitate de manifestări culturale: stand de carte și publicații ale UUR, ansambluri de muzică și dans, muzică instrumentală, artiști individuali, teatru și lansare de carte.

În prima zi a festivalului, pe scena centrală din piața cetății au urcat:

Ansamblul Filialei Galați a UUR, „Iasnyția” (Curcubeul), format din refugiați provenind din regiunea Odesa, Ucraina, care a adus în centrul festivalului ProEtnica un mesaj emoționant și profund legat de speranță, rezistență și identitate culturală. Recitalul a evidențiat nu doar calitatea artistică a ansamblului, ci și puterea simbolică a prezenței culturale în perioade de criză. În fața unui public receptiv, membrii ansamblului au oferit o experiență emoționantă autentică – o punte între suferință și speranță, între rădăcini și noi începuturi. Participarea lor la ProEtnica nu a fost doar un moment artistic, ci și o formă de afirmare a identității și rezilienței comunității.

A urmat ansamblul „Rybalka”, grup vocal reprezentativ al Organizației Crișan a Filialei Tulcea a UUR, un grup vocal fondat în anul 1970, dedicat conservării și transmiterii generațiilor viitoare a repertoriului etnic ucrainean specific localității Crișan. Pe scena ProEtnica, „Rybalka” a avut o prestație încărcată de emoție și autenticitate. Cu un repertoriu variat, grupul a adus în fața publicului nu doar melodii populare, ci și o poveste vie despre tradiție, identitate și comunitate. Momentul a fost o celebrare culturală și o reafirmare a rădăcinilor ucrainene în contextul diversității românești.

După recitalurile pline de sensibilitate ale ansamblurilor „Iasnytea” și „Rybalka”, scena din Piața Cetății a fost transformată într-un spațiu de reflecție teatrală prin intervenția Teatrului Național Ucrainean „Ivan Franko”, care a prezentat piesa „București – Ciulnița”, semnată de Mihai Hafia Traista și regizată de Lisa Maria Ionescu, aducând o poveste concisă și profundă în centrul atenției publicului. Prezentarea actului teatral a îmbogățit diversitatea culturală a festivalului și a demonstrat că cultura ucraineană din România nu se exprimă doar prin narațiune, ci și prin text și interpretare dramatică. Această evoluție artistică a contribuit la întărirea dialogului intercultural, oferind publicului ocazia de a experimenta teatrul ca instrument de reflecție asupra identității, migrației și spațiilor rurale.

Printre momentele memorabile ale primei zile de festival s-a numărat și evoluția ansamblului „Kozaciok” al Filialei Suceava a Uniunii Ucrainenilor din România, organizația Bălcăuți, care a încântat publicul cu un dans tradițional plin de energie și culoare. Publicul a răspuns cu entuziasm, aplaudând în ritmul muzicii și cerând reluarea unor momente de virtuozitate. Atmosfera a fost una de sărbătoare, cu energia transmisă direct din pașii dansatorilor către spectatori. Evoluția ansamblului „Kozaciok” din Bălcăuți, Suceava, la ProEtnica 2025 a fost una dintre cele mai vibrante expresii ale multiculturalității românești. Prin pașii săi spectaculoși și prin portul autentic, dansatorii au adus pe scena festivalului spiritul viu al tradițiilor ucrainene, oferind publicului un moment de neuitat.

În cadrul celei de-a doua zile a Festivalului Intercultural ProEtnica XXI, scriitorul Mihai Hafia Traista și-a lansat volumul „Eroii nu mor niciodată”, o carte-document dedicată memoriei a 155 de scriitori și jurnaliști ucraineni uciși în războiul din Ucraina. Evenimentul a avut loc în Sala Barocă a Primăriei, în cadrul Salonului Literar al festivalului.

„Este datoria noastră să le păstrăm vie memoria. Ei nu mai pot scrie, dar noi putem să vorbim pentru ei”, a declarat autorul în fața audienței. Lansarea volumului s-a înscris firesc în spiritul ProEtnica, un festival dedicat afirmării identităților și dialogului intercultural. Prin această apariție editorială, literatura s-a dovedit din nou un instrument de solidaritate, în măsură să transmită valori universale: demnitate, rezistență și adevăr.

Printre momentele apreciate ale zilei s-a numărat recitalul violonistei Nicoleta Hrin și al tatălui ei, Nicolae Hrin – un talentat naist. Ei au oferit un moment muzical de mare sensibilitate și virtuozitate. Sunetul cristalin al viorii Nicoletei s-a împletit armonios cu tonurile calde ale naiului, oferind publicului o experiență sonoră aparte. Repertoriul a inclus piese din tradiția ucraineană, reorchestrate într-o manieră care a subliniat atât frumusețea melodică a folclorului, cât și dialogul dintre cele două instrumente.

În cadrul celei de-a treia zile a Festivalului intercultural ProEtnica 2025, publicul din Piața Cetății a avut prilejul de a asculta un recital emoționant susținut de Simina Maria Colopelnic, reprezentând Uniunea Ucrainenilor din România, Filiala Maramureș, care a avut un repertoriu de cântece tradiționale ucrainene, într-o interpretare sinceră și plină de sensibilitate. Recitalul a fost un moment plin de emoție și autenticitate, marcând cu eleganță prezența comunității ucrainene la ProEtnica 2025.

Lisa Maria IONESCU